

SZAKDOLGOZAT

Juhász Judit
2022

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAK
nappali munkarend

MAGYARORSZÁG CSALÁDPOLITIKÁJA ÉS A 2019 UTÁN HOZOTT
INZÉZKEDÉSEK TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSAI

Belső konzulens: Prof. Dr. Fábián Attila

Készítette: Juhász Judit

Budapest, 2022

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETÉS	4
1.1	<i>A család fogalma és szerepe</i>	6
1.2	<i>Demográfiai adatok</i>	8
2	MAGYARORSZÁG CSALÁDPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEI 1960-TÓL NAPJAINKIG	10
2.1	<i>2019 után bevezetett támogatások</i>	12
2.2	<i>Nem pénzbeli támogatások</i>	15
2.3	<i>Összegezve a támogatásokat</i>	16
3	NEMZETKÖZI ÖSSZEHOSONLÍTÁS	19
3.1	<i>Anglia</i>	19
3.2	<i>Ausztrália</i>	22
3.3	<i>Európai Unió közös családpolitika</i>	25
4	CSALÁDMODELLEK ÖSSZEHOSONLÍTÁSA	30
5	A 2019 UTÁN BEVEZETETT TÁMOGATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	34
5.1	<i>A Babaváró hitel hátrányai és veszélyei</i>	34
5.2	<i>A Családi Otthonteremtési Kedvezmény hátrányai és veszélyei</i>	35
5.3	<i>Szociális mellékhatások</i>	36
6	PRIMER KUTATÁS	41
7	ÖSSZEZÉS	45
8	IRODALOMJEGYZÉK	48
9	ÁBRAJEGYZÉK	51
10	MELLÉKLET	52

1 BEVEZETÉS

Dolgozatomban Magyarország családpolitikáját és annak társadalmi és gazdasági hatásait fogom vizsgálni. Vizsgálni szeretném, hogy a támogatások hogyan alakítják az emberek társadalmi és szociális életét Magyarországon. Az 1970-es évektől kezdve fogom szemléltetni a családtámogatási intézkedéseket és részletesebben kitérek majd a 2019 után bevezetett támogatásokra. Szemléltetni fogom, hogy a szociális segélyek véleményem szerint nem minden esetben jól megalapozott rendszer szerint vannak kiközvetítve és hogy a társadalmi jóléthez képest mennyivel kapnak egyes családok többet, illetve kevesebbet. Mennyire ösztönözi az embereket a házasságra és a gyermekvállalásra az újonnan bevezetett kedvezmények és a támogatások összege. Mi okozhatja a népesség folyamatos csökkenését Magyarországon, ha évtizedek óta nincs háború és a gazdasági feltételek elméletileg adottak a gyermekvállaláshoz? Mint minden kormány és gazdaság számára a születendő gyermekek stabil pillére a rendszernek. Elengedhetetlen, hogy szülessenek gyerekek ezáltal fenntartva a gazdaságot és az idősebb vagy munkaképtelen korosztályt. Minden demokratikus jogállamban az embereknek szabad döntésük van abban, hogy szeretnének-e gyermeket és mennyit. Általánosságban elmondható, hogy a társadalom nagy része szeretne gyermeket vállalni Magyarországon (bár a népesség utánpótlásához még mindig nem elegendő), a nagyobb kérdés az, hogy mennyit. Itt már lehet több befolyásoló tényező is. Természetesen személyes okok miatt is változhat a gyermek száma, de én most az anyagi és a stabil családi háttér kérdéskörére szeretnék kitérni. Itt már képbe jön a családtámogatás, hiszen, ha csak az anyagi segítség hiányzik a családalapításhoz, akkor a kormányok által bevezetett segélyek célba érhetnek és segítik ezzel a társadalmat és a gazdaságot is. Minden olyan tényezőt figyelembe kell vennünk, ami a családalapítás döntését befolyásolhatja. Nem minden esetben az anyagi javakon múlhat a gyermektelenség. Az általános jólét, a szociálpolitika, egészségügy és oktatási rendszer, valamint erős befolyásoló tényező lehet a társadalmi szemlélet. Egy olyan világban élünk, ahol a gazdaság egy végtelen növekedésre épül, míg bolygónk véges erőforrásokkal rendelkezik. Számos statisztika jelzi, hogy fogy a népesség, ami tagállamokra lebontva gazdasági problémákhoz vezethet, de ha makro szinten nézzük, akkor azzal kell szembesülnünk, hogy közel 8 milliárd ember él a földön és ömlesztve kapjuk azt az információt, hogy ha nem változtatunk katasztrofális következményekkel kell szembenéznünk. Olyan ütemben fejlődik a technológia, amihez képest a társadalom felfogása nem minden esetben tud igazodni. A kiszélesedett világnézet okozhatja az én nézőpontom szerint a népességszám csökkenését akár Magyarországon akár európai

szinten. Nem csak a bolygó lassú pusztulását figyelembe véve dönthetnek úgy többen, hogy nem szeretnék gyermeket szülni, hanem a társadalmunk folyamatos és elképesztően gyors szemléletváltása miatt is. Valamint, hogy egyre kevésbé akarunk és egyre kevésbé is kell megfelelni a társadalmi nyomásnak és kötelezettségeknek. 2022-ben elképesztő szinten felerősödött az „én” szerepe. Kiszélesedtek a személyi jogok. Az utóbbi évszázadban rengeteget fejlődött a nők szerepe is. Mind a gazdaságban, mind a társadalomban. A nők számára már nem az anyaság és a gyereknevelés az egyetlen lehetőség. A felvilágosult világnézet miatt olyan tényezőket is figyelembe vehetünk, amire 20, 30 vagy 50 évvel ezelőtt még senki nem gondolt mikor házasságot kötött vagy gyermeket tervezett. Pár évtizeddel ezelőtt teljesen természetes volt a gyermekvállalás gondolata. Az volt a deviáns hozzáállás, ha valaki nem akart gyereket és nagy családot. Nehéz összehasonlítani a két korszak nézetét, hiszen mondjuk a XX. század közepe és vége fele még háborús időszak volt, nem úgy, mint manapság. Más volt a gazdasági berendezkedés is. Valamint azzal, hogy békeidőszak van és az átlag életkor is kitolódott, így ugyanannyi munkaképes embernek kell eltartania sokkal több idős vagy munkaképtelen embert. Ma 2022-ben az alapvető emberi jogok megélése, vagyis a szabad döntést ebben az esetben a családalapításban a társadalmi nyomás sem terheli úgy. Az a korosztály, akik még az előbb említett időszakban éltek már vagy kihaltak, vagy kisebbségbe kerültek a modern felfogású fiatalabb korcsoporttal szemben. A szülés nem kötelezettség, hanem lehetőség.

Az államnak viszont akármennyire is nem úgy tűnhet, az én álláspontom szerint nagy szerepe van. Akár közvetetten is. Azzal, hogy milyen segítséget nyújt a családoknak vagy azzal is, hogy milyen általános jólétet tud biztosítani az embereknek. Közvetlenül is, hiszen rengeteg törvényt és jogszabályt alkothat, amellyel befolyásolni tudja a gyermekvállalást és nevelést. Gondolhatunk például a családtámogatási intézkedéseken kívül az oktatási intézmények helyzetére, egészségügyre, abortusztörvényre gyámhivatalra vagy az örökbefogadás szabályaira. Az a felállás, hogy ma Magyarországon milyen körülményes és hosszadalmas folyamat egy örökbefogadás, miközben bárki, bármilyen környezetbe nemzhet gyermeket véleményem szerint nem logikus. Természetesen az semmiképpen nem opció, hogy bármelyik kormány beleszóljon a gyermekvállalásba vagy feltételeket szabjon neki, de nem észszerű, hogy az örökbefogadás feltételei meg ennyire szigorúak. Hosszú éveket kell várnia, házasságban élő, folyamatos bevétellel rendelkező pároknak is, akik egyébként ideális otthont tudnának nyújtani gyermeküknek. Annak ellenére is, hogy sajnos nem kevés gyermek van állami gondozásban. Az én érveim összességében annyi, hogy amíg egy ilyen gyermek örökbeadása esetén a leendő szülőket tüzetesen, gondosan és minden részletre kitérően

megvizsgálják, hogy alkalmasak-e szülőknek, addig a bármilyen rossz helyzetben vagy életszakaszban lévő emberek bevállalhatnak annyi gyermeket amennyit csak szeretnének. Akkor is, ha a feltételek messze nem ideálisak sem egy, sem több gyermek felneveléséhez. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy nem az utóbb említett családtól venném el a jogot arra, hogy gyerekük legyen. Csupán az örökbefogadás folyamatát tenném humánusabbá. Végző soron mindenkinek a szabad döntése, hogy hogyan dönt családalapítás téren, de a döntése kihat a társadalomra, gazdaságra szűk és tágabb értelemben véve is.

1.1 A család fogalma és szerepe

„A család a társadalom természetes és alapvető közössége, amelynek joga van a társadalom és az állam védelmére.” (emberi és polgári jogok nyilatkozata) Egy gyermek felnevelésének és gondozásának legjobban egy harmonikus családi környezet ad helyet. Az óvodai, iskolai intézmények csak segítik, kiegészítik. Napjainkban népszerűbb családmódel a maximum egy-két gyermekes családok. A népesség folyamatos reprodukálásához pedig elengedhetetlen lenne, hogy a társadalomnak egy része legalább három gyermeket vállaljon. Viszont minél több a gyermek a háztartásban, annál nagyobb volumenű a munka, az anyagi vagy nem anyagi ráfordítás és a felelősség is. A több gyermekes családok tehát másokhoz viszonyítva több munkát és terhet vesznek a nyakukba a társadalom szempontjából. Ezért nyújt az állam segítséget a gyermekes családoknak. Mivel a társadalom érdeke, hogy megfelelő és elegendő számú utánpótlás szülessen. Leegyszerűsítve, legyen a munkaerőpiacon újratermelés, és legyen, aki eltartsa a nem munkaképes társadalmi csoportokat is (pl. nyugdíjasok). A népesség fennmaradásához tehát és ahhoz, hogy egy ország megfelelően működjön elegendő születésszámmal kell rendelkezni. A termékenységi ráta jelenleg egy Európai uniós országban sem éri el azt a szintet, amelyek biztosítanának tudnák a népesség fennmaradását. Bár a lakosság számát nem csak a születésekkel lehet növelni, hanem a népvándorlással és a bevándorlással is, én most a születések hiánya okozta problémákra fogok bővebben kitérni. Magyarország népessége az elmúlt években folyamatosan csökkent. Ezt az eredményt rengeteg tényező befolyásolhatja. Változtak a gyermekvállalási szokások, nők növekvő szerepe a munkaerőpiacon, egyre több magasabb végzettséggel rendelkező ember, családmódellek változása, fiatalok munkavállalása és elvándorlása. (Nagy et al., 2020)

Ezen demográfiai folyamatok javítására a kormányok lépéseket tesznek családpolitika keretein belül. Azon leendő szülők és fiatalok számára, akik szeretnének, és terveznek is gyermeket, de a saját körülményeik, vagy bármely más külső tényezők miatt még, vagy egyáltalán nem mernék bevállalni a családalapítást. A mindenkori kormányok nem titkolt célja, ösztönözni a

társadalmat arra, hogy minél több gyermeket vállaljanak, hiszen ez a társadalom és a gazdaság érdeke. Mivel egy demokratikus jogállamban senkit nem lehet kényszeríteni arra, hogy pusztán a közösség érdeke szempontjából gyermeket vállaljon, azokat a helyzeteket próbálják célozni, ahol egyébként, mint már említettem, tervben van a gyermek, csak segítségek nélkül nem mernének belevágni a gyermekáldásba. Minden olyan intézkedést családpolitikai intézkedésnek tekintünk, amely a gyermekszületést közvetett vagy közvetlen módon támogatja. Nem csak kifejezetten a gyermekek után járó pénzübeli támogatásokat. Mivel nem minden esetben a pénzsűke jelenti az akadályt. Rengeteg körülmény befolyásolhatja az embereket a döntésben. A személyes, egyedi feltételek mellett, a körülmények a lakóhelyükön, hogy van-e a környéken alkalmas óvoda és iskola, karriertervek, a párkapcsolatok minősége. Valamint, hogy van-e segítség akár nagyszülők részéről, hogy a szülők ne veszítsék el a munkahelyüket. A kormányok saját erőforrásaikból próbálják megteremteni a feltételeket a családok számára. Milyen eszközökkel teszi mindezt és ezeknek később milyen behatása lesz a termékenységre? Erre a kérdésre keressük a választ. Az államnak semmilyen közvetlen eszköze nincs a társadalom termékenységének, illetve a várandósági hajlandóságnak a befolyásolására. (Gabos, 2005)

A termékenység befolyásolásának számít például a születésszabályozási törvények is. Az abortusszal kapcsolatos jogszabályokat több szempontból kell megvizsgálni. Figyelembe kell venni az orvosi, etikai és társadalmi szempontokat is, mivel egyes korlátozások és intézkedések bevezetése inkább szolgálta a társadalmi érdekeket, mintsem az anyák vagy a magzat védelmét. Sok olyan példa van, mikor az abortusz betiltásának a legfőbb oka az volt, hogy a népességszámot növeljék. Például a fasiszta Olaszországban Mussolini idején. Lehet vitatkozni, hogy a nem rég hozott szigorú törvények az Egyesült Államok néhány államában szintén ezt a célt szolgálják, vagy csak az erős keresztény hitnek tesznek eleget. Magyarországon az 1992. évi LXXIX. törvény értekezik a magzat védelméről. A törvényben leírtak alapján az élet a fogantatás pillanatában kezdődik és a fejlődésben lévő magzatot és az anyát is egyaránt megilleti a védelem. Ennél fogva, ha a nő életét veszélyezteti, vagy, ha a magzatnál bármilyen súlyos rendellenesség áll fent, a terhesség bármikor megszakítható. Szintén közbe lehet lépni, ha a nő bűncselekmény áldozata lett, vagy valamilyen súlyos válsághelyzet áll fent, a magzat 12 hetes koráig. Azonban a törvény nem definiálja pontosan ezt a válsághelyzetet, tehát szinte bármilyen körülmény miatt lehetőség van arra, hogy megszakítsák a terhességet. (Konrád, 2021)

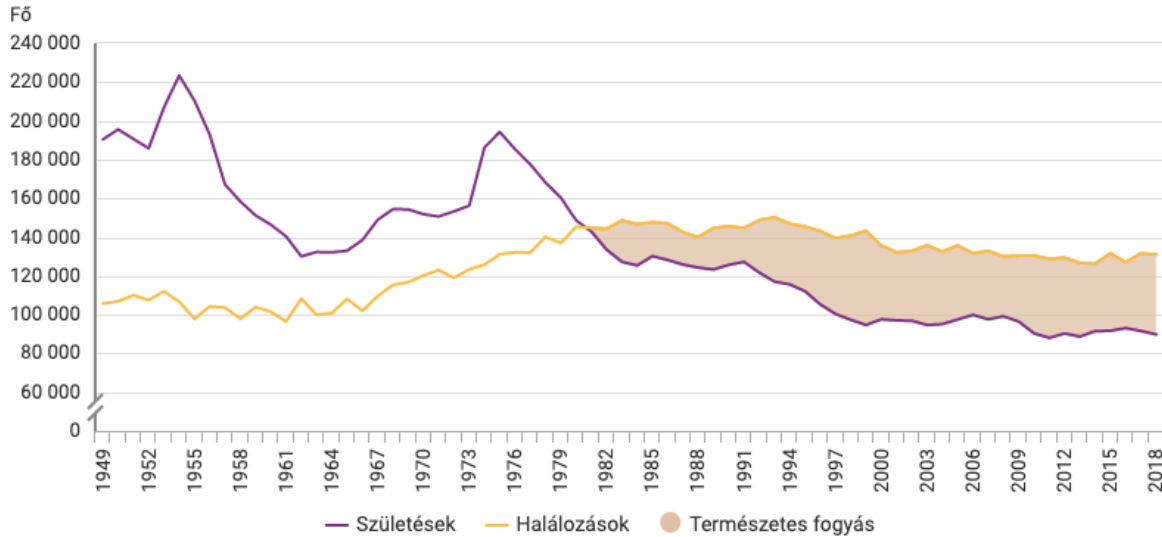
Természetesen ezt egy hosszabb folyamat követi, különböző tájékoztatásokkal a lehetőségekről és felvilágításokkal a következményekről. Az, hogy az abortusz elfogadott-e mindig megosztó lesz a társadalomban. Nem csak Magyarországon, hanem a világ többi országában is. Összetett kérdés, amely során mérlegelni kell az anya életét, a gyermek jogait, a körülményeket, de véleményem szerint legkevésbé azt kell szem előtt tartani, hogy mi a társadalom érdeke ebben a helyzetben. Mivel az a tény, hogy egy nőnek fel kell nevelnie egy gyermeket, csak mert a törvények nem teszik lehetővé, hogy elvetesse, semmilyen esetben sem jó megoldás. Sem az anyának, sem pedig a gyermeknek. Szociológiai értelmezésben bővebben lehetne ezt tárgyalni, de a családpolitika kérdéskörben az abortusz és annak tilalma csak egy befolyásoló tényező a népesség növekedésében. Az én célom most, hogy a családpolitikai, népességpolitikai intézkedések mennyire hatnak a gyermekvállalási hajlandóságra.

1.2 Demográfiai adatok

Mielőtt vázolnám a bevezetett intézkedéseket és megvizsgálom azok hatásait szeretnék arra kitérni, hogy milyen tényezők hívták elő ezeket. Ahhoz, hogy megértsük miért volt egyáltalán szükséges az államnak közbelépnie és intézkedéseket hoznia a népességszám csökkenésének megakadályozására, ismertetni szeretném a magyar demográfiai adatokat.

Egy népesség korösszetételét az újszülött gyermekek létszáma alakítja. Befolyásolja a fiatal, közép- és időskorú népesség egymáshoz viszonyított arányát. Kifejezi a reprodukciós viszonyokat és ezzel jelzi a népesség létszámának hosszútávú alakulását, a változások irányát és mértékét. Magyarország termékenységi mutatói már régóta csökkenő tendenciát mutatnak. A reprodukciós szint alatt van. A második világháború után, Magyarországon csökkent először a reprodukciós szint alá a termékenység Európán belül. Az 1950-es évek végén és 60-as évek elején volt a legrosszabb a helyzet. Az 1,79 értékű teljes termékenységi arányszám (TTA) az addig mért legalacsonyabb eredmény volt. Az akkori 2,20 feletti reprodukciós szinttől jóval lemaradva. A „Ratkó-szülők” gyermekei kb. az 1970-es évek közepére vállaltak szintén gyermeket, és ennek köszönhetően megugrott a születések száma és ezzel a reprodukciós szint fölé sikerült visszamenni. (Nagy et al., 2021) A Ratkó-korszak Ratkó Anna egészségügyi miniszterről kapta a nevét. Az 1004/1953-as kormányhatározat meghosszabbította a szülési szabadságot, emelte a családi pótlék mértékét, bevezette az agglégényadót és megkezdte a magzatelhajtás elleni küzdelmét. A magyar köztudatban csak úgy maradt meg, mint a teljes abortusztilalom korszaka. (Kapitány, 2013) ábra

Születések és halálozások száma Magyarországon

forrás: Ksh.hu

Az ábra alapján megfigyelhető, hogy a születések száma hogyan változott a háborúk, forradalmak következtében. Azonban a 2000-es évektől nézve nem történt nagy változás. Folyamatosan stagnál, kisebb nagyobb eltérésekkel. A 2018 utáni születések számára a későbbiekben fogok kitérni. Azért, hogy hosszútávon megfelelő körülményeket biztosítsanak a Magyarországon élő családoknak és az ország jólétét fenntartsák jelentős növekedést kellene elérni a születésszámban. A születésszám növeléséhez, pedig a kormány a saját erőforrásait felhasználva kialakítja a családpolitikáját. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság értelmezése szerint a családpolitika a következőket foglalja magában: „adóügyi intézkedések és családi pótlékok, a nők és a férfiak közötti szakmai esélyegyenlőségeket célzó fellépések, a gyermekek és az egyéb segítségre szoruló személyek ellátása és gondozására irányuló szolgáltatások, a nyugdíjbiztosítási rendszerekkel kapcsolatos családi jogok, továbbá a családi élet és a munka összeegyeztethetőségét biztosító lehetőségek (szülői szabadság önként vállalt részmunkaidő)”(Nagy et al., 2021)

2 MAGYARORSZÁG CSALÁDPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEI 1960-TÓL NAPJAINKIG

Az első jelentős születést ösztönző támogatás a GYES (gyermekgondozási segély) bevezetése volt 1967-ben. Legfőbb célja volt, hogy a Ratkó-korszak abortusztilalmának köszönhetően a visszaesett születésszámot növelje. Mai napig jelen van a családpolitikában. Minden édesanyának járt egy összeg, míg a gyermeke elérte a 3 éves kort. A bevezetés időszakában a női munkavállalói bérek kb. 40%-át jelentette. Majd 1973-ban bevezettek egy újabb támogatási programot, melyben növelték a terhességi, gyermekágyi segély, és a családi pótlék mértékét, valamint a lakásellátásban különleges segítséget kaptak a 3 vagy többgyermekes családok, például alacsony bérleti díjjal tudtak ingatlanhoz jutni. Ugyanakkor az újházasoknak vagy kamatmentes, vagy rendkívül alacsony kamatlábú hitelt biztosítottak. Ennek az intézkedésnek hatására már javuló tendenciát mutattak a demográfiai adatok. 26,7%-kal több gyermek született, mint a bevezetést megelőző évben. Majd következett a gyermekgondozási díj (GYED) 1985-ös bevezetése. Ez volt a harmadik jelentős családpolitikai intézkedés a rendszerváltozás előtt. Ez a támogatás egy keresetarányos segítségnyújtás volt, amivel a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező és jobb keresetű nőket ösztönözte. Mert a bér jellegű jövedelmük és a GYED közötti különbség már nem volt olyan nagy, mintha csak a GYES-t kapták volna. 1988-ban bevezettek egy új személyi jövedelemadó rendszert, amely három gyermek után járó adókedvezmény volt. Tovább ösztönözte és támogatta a kormány a gyermekvállalást azzal, hogy 1989-ben jelentősen megemelték a családi pótlék mértékét. Elérte az átlagkeresetnek a 25%-át. Más szocialista berendezkedésű országban ez sokkal alacsonyabb volt, ott kb. 15-20%-a volt a családi pótlék az átlagkeresetnek. 1995-ben a Bokros-csomag a családtámogatások rendszerét átalakította. A támogatásokra való jogosultságot a jövedelmektől tette függővé és megszüntette az adókedvezményt a gyermekes családoknak. (akkor a családi adóalap-kedvezmény 4% volt) Megszüntették a GYED-et is, valamint a GYES összegét az infláció mértékéhez alakították. 1998-tól visszatértek a családtámogatás gyökereihez. Vagyis alanyi jogon járt gyermekek után a családi pótlék és a GYED lett ismét a gyermekgondozási rendszer. A GYES inflációkövetését megszüntették, azonban bevezették a gyermeknevelési támogatást (GYET). Három vagy több gyermeket nevelő családoknak járó juttatás, amíg a legkisebb el nem éri a nyolcadik évét. Majd 2000-ben létrehoztak egy programot „három szoba, három gyermek, négy kerék” névvel. Ezzel kibővítve a családtámogatási adókedvezményeket, mivel minden kiskorú gyermeket nevelő család részesült valamilyen adókedvezményben.

Valamilyen kedvezmény járt felsőoktatásban tanuló gyermek után is. 2001-től lakáscélú állami támogatásokat is vezetett be az akkori kormány a gazdasági lehetőségekkel összehangolva. 2006-tól létezik a Babakötvény. Minden 2005. december 31. után született gyermek részére az állam 42 500 forint életkezdesi támogatást nyújt. Ezt egy alacsony kamatozású letéti számlára helyezik a Magyar Államkincstárban. A futamidő a kibocsátás napjától számítva 19 év. Ez egy változó kamatozású állampapír, ezért biztosítani tudja a befektetett összeg értékállóságát. Ehhez csak egy Start-értékpapírszámlát kell nyitni a Magyar Államkincstárban. (Magyar Állampapír, é.n.)

2010-től az újabb kormány nagyobb hangsúlyt fektetett a családtámogatásokra. A családi adókedvezmény igénybevételét lekorlátozták azzal, hogy csak 3 gyermek után lehetett hozzájutni. Valamint a jövedelemhez kötött gyermekvédelmi támogatás megváltozott azzal, hogy csak gyámhatóság döntése szerint volt folyósítható. 2010-ig nagyjából változatlan maradt a támogatások rendszere. Mivel 2011 környékén nagy mértékben lecsökkent az újszülöttek száma (az elmúlt 100 évben a legalacsonyabb volt) a kormány széleskörű intézkedéseket vezetett be és nagy mértékben átalakította a családtámogatási rendszert. Az ezekre szánt költségek több mint a duplájára nőttek. 2011-ben indult el a Család és Otthon kormányzati Otthonteremtési program, amely több elemből tevődött össze. Egyik ilyen, hogy kedvezményeket nyújtottak, melyet a gyermekek számától a lakások nagyságától és azok energetikai állapotától tettek függővé. Egy másik, hogy lakáshitelekhez kamattámogatást biztosítottak és 20%-ra csökkentették az önerőt új vagy akár használt lakásvásárláshoz vagy építéshez. 2014-ben létrejött a Nemzeti Reform Program, amely lényegében a családi járulékkedvezményről szólt. Személyi jövedelemadóából származó adóalap kedvezményt a szegényebbek is igénybe tudják venni. Valamint bővítették a támogatásokat például a GYED extra, a diplomás GYED bevezetésével. Munkahelyvédelmi akció keretein belül pedig édesanyákat foglalkoztató munkáltatóknak a gyermek 3 éves koráig biztosít járulékkedvezményt. 2014-ben a korábbi Család és Otthonteremtő programot kibővítették azzal, hogy csak 1 gyermeket nevelő szülőknek is biztosították a kedvezményeket. Ez magába foglalta a kedvezményes kamatú hiteleket is használt lakás vásárlása esetén. 2015 január 1-től a korábbi terhességi-gyermekágyi segélyt CSED-re (csecsemőgondozási díj) módosították. Ez nem szociális alapú járadék. Csak az volt rá jogosult, aki a szülést megelőző két éven belül 365 napon át biztosítási jogviszonyban volt. A Munka Törvénykönyve szerint, a szülési szabadság munkában eltöltött időnek számít. Amennyiben az anya minden kritériumnak megfelel, akkor az igénylés naptári napi jövedelmének 100%-ára jogosult lesz. A CSED kifizetésének terheit a

munkáltató állja, azonban visszaigényelhetik az egészségpénztártól ezt az összeget ezáltal a juttatás az államot terheli. (Pénzcentrum, 2021)

További kedvezményeket vezettek be 2015 júliusában. Elindult a CSOK, vagyis a Családok Otthonteremtési Kedvezménye, melyet olyan párok vehettek igénybe, akik még a 40. évüket nem töltötték be és legalább 2 gyermeket vállalnak. Ez az összeg eleinte 500 ezer forinttól 2,5 millió forintig terjedt. Az támogatás mértéke attól függött, hogy hány gyermeket vállalnak, illetve, hogy mekkora a lakás mérete és az energetikai besorolástól. 2016-ban az az előbb említett CSOK-ot jelentős mértékben emelték. 3 gyermek vállalása esetén 10 millió forint támogatást kaptak új ház vásárlása esetén és 2 gyermek vállalása esetén is nőtt, ebben az esetben duplájára, vagyis 2,6 millió forintra. Közvetett módon is igyekeztek támogatni a családokat azzal, hogy csökkentették az új lakások ÁFA terheit. 27%-ról 5%-ra, és az SZJA mértéke is 16%-ról 15%-ra. (Bár ez mindenkinek szólt, nem csak a gyermekekes családoknak) Bár eddig is számos intézkedést hoztak, mégis 2018-at hívják a családok évének, mert akkor kezdődött el a kormány által meghirdetett gyermekvállalást ösztönző akcióterv megvalósítása, olyan lépésekkel mint a családi adókedvezmény további növelése, a diplomás GYED időtartamának kitolása a gyermekek 2 éves koráig, diákhitel csökkentése, vagy teljes eltörlése a 3. gyermek után, adminisztrációs terhek csökkentése, 10 milliárd forintos bölcsődefejlesztés és az ingyenes étkeztetést elérhetővé tette több gyermek számára. Egy évre rá meghirdették a hétpontos Családvédelmi Akciótervet. Ez főképp a korábban hozott intézkedések bővítése, vagy azok feltételeinek az enyhítéséről szóltak, leszámítva a Babaváró Támogatást, amelynek lényege, hogy minden első házaspár és 40 év alatti nő 10 millió forintos kedvezményes hitelhez juthat, melyhez későbbi kedvezmények is járnak a későbbiekben megszületett gyermekektől függően. A CSOK kedvező kamatozású hitelei összege is nőtt, vagyis 2 gyermek után 10 millió forint, 3 gyermek után 15 millió forintot tudtak felvenni és ezt a hitelösszeget nem csak új házak vásárlására lehetett felhasználni. 4 gyermek után a nőknek SZJA mentesség járt. A bölcsőde építéseket is tovább bővítik, valamint a gyermekeket otthon gondozó, nagyszülők által igényelhető gyermekgondozási díjat is bevezették. (Vida, 2019)

2.1 2019 után bevezetett támogatások

2019-ben megszületett a kormányrendelet a babaváró támogatásról, ami lényegében egy szabadfelhasználású hitel. Nincs szükség ingatlanfedezetre, hitelbírálatra és kamatmentes. Nincs sok feltétele, csak, hogy minimum 5 éven belül gyermeket tervező házasságban élő pároknak szól, ahol a nő 18 és 40 év között van, valamint, hogy legalább a pár egyik tagjának legyen minimum 3 éves biztosított jogviszonya, maximum 30 napos megszakítással. Kizáró

tényező a hitelhez jutáshoz, ha valamelyik félnek tartozása van, bármely KHR listán. Fontos megjegyezni, hogy az örökbefogadást is elfogadják. A babaváró hitel egyik kedvező része az is, hogy a gyermek megszületése után 3 évig szüneteltethetik a törlesztést a szülők. Természetesen ebben az esetben a futamidő kitolódik. Azonban, ha a futamidő lejárt előtt, születik egy második gyermek, akkor a fennálló hiteltartozás 30%-át, ha egy harmadik gyermek is, akkor a teljes összeget eltörlik. Abban az esetben, ha a vállalt feltételek ellenére mégsem születik egy gyermek sem 5 éven belül, akkor a teljes kamattámogatást vissza kell fizetni 120 napon belül, majd a hitelt továbbra is, már magasabb kamattal kell törleszteni. Válás vagy külföldre költözés esetén ugyanúgy vissza kell fizetni a támogatást visszamenőleg is. Aktív bár listások nem tudnak hozzájutni. Szintén 2019-ben hozták létre a Falusi CSOK rendeletet. Hasonló feltételekkel, mint a sima CSOK, csak kisebb települések, falvak területén élőkre, vagy oda költözni tervezőknek létrejött támogatás. 5000-nél kevesebb lélekszámú vagy hátrányos helyzetű járásokban megtalálható településekre vonatkozik. A feleknek házastársnak kell lenniük és vállalt gyermek esetén a nőnek 40 éves kor alatt kell lennie. Meglévő gyermekek után is jár (amennyiben még nem töltötte be a 25. életévét). 3 éves biztosított jogviszonya kell, hogy legyen legalább az egyik félnek. Használt vagy új lakásvásárlásra, vagy azok bővítésére is felhasználható. Egy gyermek esetén 600 ezer, 2 gyermek esetén 2 millió 600 ezer és három vagy több gyermek esetén 10 millió forint vissza nem térítendő támogatásban részesülhetnek a szülők. Örökbefogadás esetén is jár a támogatás. Az támogatás megszerzéséhez még feltétel, hogy az igénylő büntetlen előélettel rendelkezzen és ne legyen 5 ezer forintnál nagyobb tartozása az állami adóhatóságnál. Vannak az alapterületre vonatkozó előírások is, mint például: egy gyermek esetén minimum 40, 2 gyermek esetén minimum 50, 3 vagy több gyermeknél minimum 60 négyzetméternyi területű ingatlanra lehet felhasználni. Abban az esetben, ha az ingatlant 10 éven belül el akarják adni, vagy elhagyni, akkor a támogatást vissza kell fizetni. Életvitel szerűen kell ott élni, nem elég csak bejelenteni és ezt akár ellenőrizhetik is. Közmunkára nem tudnak igényelni falusi CSOK-ot, de a normál CSOK-ot igen. Abban az esetben, ha a támogatást használt ingatlan vásárlására fordítanák, akkor az összeget egy összegben folyósítják a szerződés megkötése után. Azonban, ha korszerűsítésre fordítanák az összeget, akkor a készülségi foknak függvényében utólag fogják utalni az összeget. A számlák benyújtása mellett egy helyszíni szemle is történik, amelyet a bankok műszaki szakértői végeznek. Ehhez a támogatáshoz tartozik még egy hitel konstrukció is, a falusi CSOK hitel. Már igénybe vett falusi CSOK-hoz lehet kérni legalább 2 gyermek után ezt a 3%-os támogatott hitelt. A hitelösszeg vásárlással egybekötött korszerűsítés esetén 2 gyermeknél legfeljebb 10 millió forint és 3 vagy több gyermeknél 15 millió forint lesz. Meglévő ingatlan korszerűsítésére

2 gyermek után 5 millió forint és 3 vagy több gyermek után pedig 5 és fél millió forint lehet. Felhasználható a vételár kiegészítéséhez is vagy akár a felújítás bármilyen arányban. Az ingatlanban az igénylőknek legalább 50%-os tulajdonnal kell rendelkezniük az ingatlan-nyilvántartásban és korszerűsítendő ingatlanon nem szerepelhet haszonélvezeti jog. A két CSOK-ot össze lehet vonni, mindkettő igényelhető. Amennyiben a vállalt feltételeket nem teljesítik, a kifolyósított összeget, késedelmi kamattal együtt vissza kell fizetni. Amennyiben ezt nem rendezik a bank tájékoztatja a járási hivatalt és megkezdődik az eljárás az igénylővel szemben. A falusi CSOK már csak 2022. június 30-ig elérhető. A CSOK már régóta létező támogatás, de jelenleg így néz ki: feltételei ugyanazok, mint a falusi CSOK-nak. Meglévő gyermekekre is igényelhető, ameddig az nincs 25 éves és tervezett gyermekekre is. Egy gyermek vállalása esetén 4 éven belül, két gyermek vállalása esetén 8 éven belül és három gyermek vállalása esetén 10 éven belül meg kell születnie. Egy gyermek esetén 600 ezer forint, 2 gyermek 1 millió 430 ezer forint és három gyermek esetén 2 millió 200 ezer forint vissza nem térítendő támogatásban részesülhetnek. Ebben az esetben is minimum 10 évig az ingatlanban kell élni, ellenkező esetben a támogatást vissza kell fizetni. Elmaradott fizetés esetén az emberek tudnak egyeztetni a kincstárral vagy az eszközközkezelővel és nincs kilakoltatás, mint egy nem fizetett jelzáloghitelnél. Ezeket a kedvezményeket össze is lehet vonni. Ezáltal ma, 2022-ben a maximum összeg akár 10 + 10 millió forint támogatás is lehet, de, ha a falusi CSOK 3%-os hitelét is beleszámoljuk, akkor 35 millió forinthez juthatnak. (Vida, 2019)

2022-ben rendkívüli adó-visszatérítés járt a gyermekes családoknak. Február 15-ig a NAV visszautalja az előző évben a munkáltatók által levont személyi jövedelemadót és az ekho-t. Az egyéni vállalkozók és akik maguk fizetik az SZJA-t is kérhetik az adó-visszatérítést a bevallásukban. Azoknak jár ez a visszatérítés, akik a gyermek után családi pótlékra jogosult. Azoknak a szülőknek, akik közösen nevelik a gyermeket külön-külön is, mindkét félnek jár. Ez a kedvezmény nem csak meglévő gyermekek után jár. Már magzati korban, a terhesség 91. napjától jogosult rá mindkét szülő. Ebben az esetben nem feltétel, hogy házassági kapcsolat legyen a szülők között, csak a közös háztartás. „Az adó-visszatérítés felső határa a 2020 decemberi havi adatok alapján számolt éves átlagbér adótartama, azaz 15%-a. Az SZJA és az ekho szerint adózó szülőknek külön-külön, legfeljebb 809 ezer forintot térít vissza az állam. A gyermeket nevelő katás vállalkozók a 2021-es tételes adójuk egynegyedét kaphatják vissza.” Ez automatikusan jár, nem kell külön igényelni azoknak, akik egyébként is jogosultak rá. (NAV, 2021)

A felsorolt támogatások alapján megállapíthatom, hogy a jelenlegi kormány hatalmas erőforrásokat biztosított a nagycsaládoknak vagy a nagycsaládokat tervező fiataloknak. Véleményem szerint egy átlagos anyagi helyzettel rendelkező személynek a 2019 után hozott családtámogatási intézkedések soha nem látott mértéke nagyban befolyásolhatja az emberek döntését a gyermekvállalásba.

2.2 Nem pénzbeli támogatások

Magyarországon minden bölcsőde, óvoda és iskola ingyenes. Természetesen vannak magánintézmények is, de rendelkezésre áll bármely társadalmi csoportból jövő szülőknek taníttatni a gyermekeiket. Az, hogy jelenleg milyen helyzetben vannak ezek a köznevelési intézmények, vagy, hogy minden településen elérhető-e az már más megvilágításba helyezi a gyermekvállaláshoz szükséges körülményeket. Magyarországon összesen 4501 óvoda, 3388 általános iskola, 498 szakközépiskola, 684 szakgimnázium és 856 gimnázium van. (European Commission, 2021)

2013 után szétvált az óvodák és az iskolák finanszírozása. Míg az óvodák nagyrésze önkormányzati fenntartású, úgy az iskolák finanszírozási állami feladat. Kivételt jelent az egyházi iskola, de ezek az iskolák is kapnak támogatást az államtól. 2010 után a kormány 300 millió forinttal támogatta a 3000 főnél kisebb lélekszámú településeken lévő iskolák újraindítását, de még így is több településen nincs intézmény. Ezáltal több iskoláskorú gyermek tud a lakóhelyéhez közelebbi iskolákban teljesíteni a köznevelési törvényben foglalt tankötelezettséget. Az általános iskolákba való beiratkozás körzetenként történik. Létezik a szabad iskolaválasztás elve is, amelynek köszönhetően a szülő kérvényezheti a körzetén kívül eső iskolába a gyermeke beiratkozását, de azt az igazgató el is utasíthatja. (European Commission, 2017)

A családalapításhoz szükséges, véleményem szerint az egyik legfontosabb szempont az oktatási intézmények helyzete. Van-e a gyermeket tervező személy közeli környezetében? Megfelelő-e a színvonala? Nem minden településen, vagy annak közvetlen közelében van még most sem iskola vagy óvoda. Ráadásul Magyarországon hatalmas különbség van a városi és a vidéki iskolák oktatási színvonala között. Mikor egy ország családpolitikájáról van szó, mindenképpen ide kell sorolni a nem pénzbeli támogatásokat is, hiszen gyermekvállalás esetén nem, csak az anyagi helyzetet kell figyelembe venni.

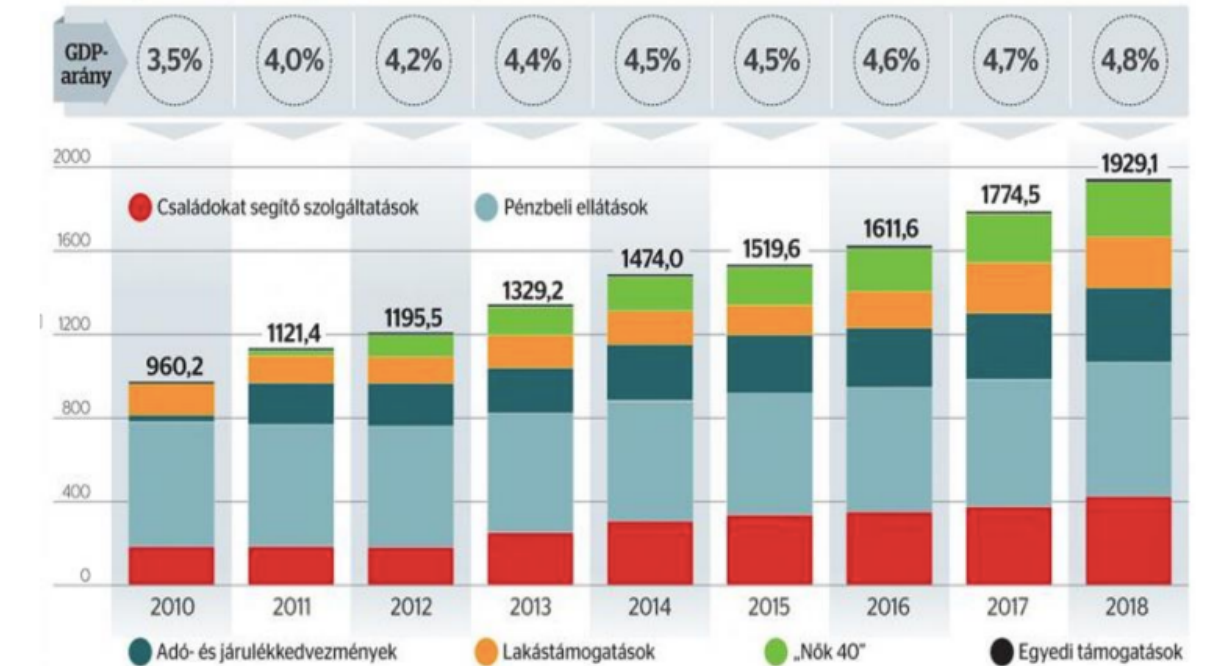
2.3 Összegezve a támogatásokat

Összefoglalva a lehetőségeket, amely ma egy édesanya vagy átfogóan egy család élni tud ma Magyarországon. Minden olyan értéket, juttatást és segítséget beleszámolva, amely a családalapítás lehetőséget meg tudja teremteni. Legelőször egy alanyi jogon járó pihenőidő áll minden kismama rendelkezésére, a szülési szabadság. A szülés tervezett időpontja előtt legfeljebb 4 héttel kivehető. Mivel akkor már rengeteg munkahelyen gondot okozna a munkavégzés, de nem kötelező. A szülési szabadság maximum 24 egybefüggő hét. Részletekben nem lehet kivenni. Erre az időszakra igényelhető még a CSED (csecsemőgondozás díj). Természetesen a szülési szabadságot nem kötelező végig kivenni, de ebben az esetben a CSED nem fog járni. Nem melleleg az apáknak is jár szülési szabadság. A születést követő két hónapban bármikor felhasználhatják az öt napos szabadságukat. Iker szülés esetén 7 nap. Szülés után rögtön igényelhetik a babakötvényt. Ez a gyermek számára lesz támogatás a futamidő lejártával, de hosszútávon a családtámogatás része. A szülési szabadság és a CSED leteltével rögtön igényelhető a GYED, amely a biztosítási jogviszony alapján megállapított pénzbeli ellátás a gyermek kétéves koráig. Majd ezt váltja az alanyi jogon járó GYES, a gyermek harmadik életévéig. Vagyis egységesen jelenleg 28 500 forint/hó/gyermek. A támogatások össze lehet vonni egymással. Tehát a gyermek második évéig jár a GYED és a GYES is (Portfolio, 2021)

A legalacsonyabb családi pótlék jelenleg 12 200 forint egy gyermek után, házasságban élő nőnek. Az állam ingyenes óvodát és iskoláztatást biztosít a gyermekek számára. 16 éves koráig iskolakötelezettségük is van. A felsőoktatásban való részvétel már korlátozott mennyiségben áll rendelkezésükre. Családi pótlék a gyermek 25 éves koráig jár a szülőknek, vagy ameddig tanulói jogviszonnyal rendelkezik. Mindezek mellett pedig igényelni tudják a Családvédelmi Akcióterv lehetőségeit. A fentebb említett (falusi) Családi Otthonteremtési Kedvezményt, babaváró hitelt vagy az SZJA visszatérítést. Persze csak az arra jogosultak.

1. ábra

Családpolitikai költségvetési előirányzatok változása 2010-2018 (adatok milliárd forintban)

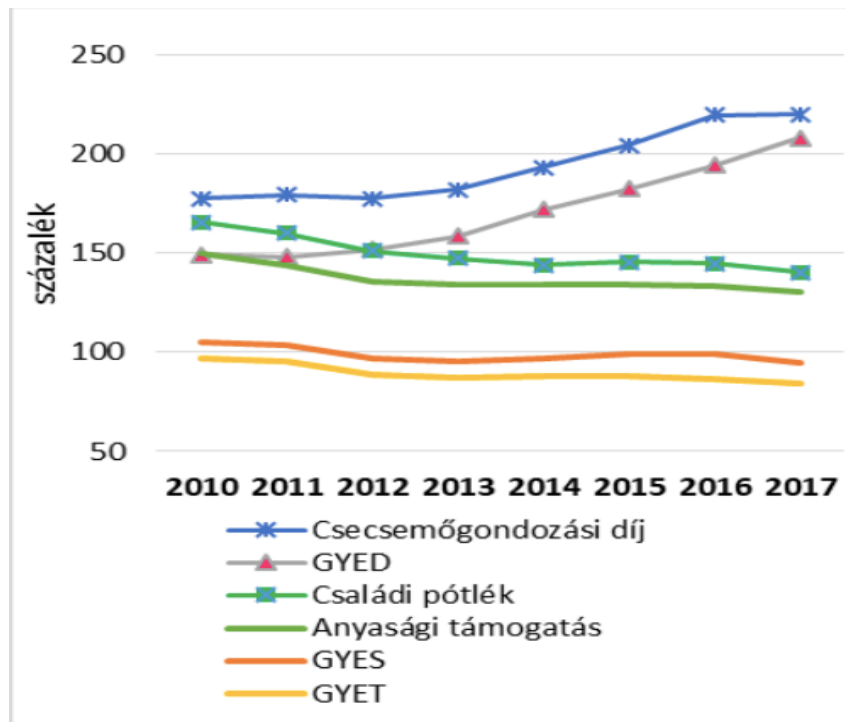

forrás: Vida, 2019

Az ábra alapján a kormány 2010-től 2018-ig legnagyobb mértékben az adó- és járulékkedvezményeket növelte és a legnagyobb támogatás, amiben a családok részesültek a pénzbeli ellátások voltak. A támogatások mennyisége és nagysága a GDP-hez képest évről évre növekedtek. Az alábbi ábrán láthatjuk, hogyan változott évente a havi pénzbeli juttatások. A GYED-en és a csecsemőgondozási díjon kívül nem történt nagy változás.

3.ábra

A családtámogatási ellátások értékének változása 2000. évhez képest, (2000=100%)

forrás: Vida, 2019

Az ábra jól szemlélteti, hogy a régóta meglévő támogatások, amelyek nem egyszeri juttatás, mint a Családvédelmi Akcióterv kedvezményei az elmúlt években nem estek át nagyobb változáson. A GYED-en és a csecsemőgondozási díjon kívül más támogatásban nem történt növekedés.

3 NEMZETKÖZI ÖSSZEHOSONLÍTÁS

Magyarország a fejlettségi szintjéhez képest, nagy ráfordításokat szán a családok segítésére ezzel javítva a demográfiai mutatókat. Összehasonlításként bemutatok két másik ország családpolitikáját és hogy milyen pénz- és természetbeni juttatásokat adnak. Mindkét ország esetében interjút készítettem, hogy egy ott élő ember is megerősítse azt, amit a forrásokból megtudtam.

3.1 Anglia

Az összehasonlítás keretein belül olyan országokat választottam, ahol viszonylag nagy számban élnek magyarok is. Ezért Anglia támogatási rendszerét szeretném elsőként bemutatni. Bár már nem tartoznak az Európai Unióhoz a fent említett adatok alapján az Egyesült Királyságban is problémát jelent az elöregedő népesség. A kilépéssel, az eddig különösen széles etnikumú ország szigorított a bevándorlás politikáján. 2021. január elsejével megszűnt a szabad mozgás és bevezettek egy új rendszert, a pont-alapú bevándorlási rendszert. (UK Government, é.n.)

Vagyis a népesség utánpótlására a migráció Anglia esetében már nem mérvadó opció.

Az ország alapelve, hogy minden édesanyának és édesapának meg vannak a jogai és kötelességei szülőként. Ez az úgynevezett „parental responsibility”, vagyis a szülői felelősség. Kötelességei például, hogy megfelelő otthont és környezetet biztosítsanak a gyermek számára, valamint, hogy védeni és nevelni őt. Felelősek továbbá, hogy fegyelmezzék a gyermeket, a megfelelő oktatás megválasztásában és biztosításában, a gyermek gyógykezelésének hozzájárulásában, nevet adjanak a gyermeknek, illetve, hogy későbbiekben beleegyezzenek a névváltoztatásba és, hogy gondoskodjanak a gyermek tulajdonáról. A szülőknek biztosítani kell az anyagi biztonságot. Ezeknek teljesülnie kell akár együtt élnek a szülők és együtt nevelik a gyermeket, akár külön. Angliában, ha biztosított jogviszonyban teherbe esik valaki, és van bejelentett munkaviszonya minimum 25 hete, akkor 1 év, vagyis 52. hét szabadság jár az édesanyáknak a munkáltatóktól. A teljes éves kihasználhatják, de csak 39 hét fizetett szabadság ebből. Az első 6 hétben a fizetések 90%-át biztosítják a dolgozónak, a hátralévő részben pedig a kormány által is biztosított normál támogatást. Ebben az időszakban is meg vannak a jogaik és a szabadság leteltével, kérheti a munkáltatóját, hogy rugalmas munkavégzést biztosítson, amint úgy dönt, hogy visszatér dolgozni. Természetesen a foglalkoztatással járó előnyök, mint a nyugdíjjárulék a szülési szabadság alatt is védettek. Ezt a szülési szabadságot az édesapák is

igényelhetik, beleértve az egynemű házasságokat, de nem egyszerre. Van lehetőség megosztott szülői szabadságra. Ennek leginkább az a célja, hogy a szülők dönthessék el, hogy mikor térnek vissza dolgozni, valamint, hogy a gyermek életének első szakaszaiban közösen vegyenek részt. Ez megkönnyíti ezt az időszakot, mivel nem kell egybe kivenni a teljes időtartamot, megoszthatják egymás között akár 1 hetes blokkokban. Viszont függetlenül attól, hogy hogyan osszák meg egymás között ezt a rendelkezésre álló szabadságot, az édesapáknak is jár 2 hét fizetett szabadság a gyermek megszületése után. További jogaik vannak az édesanyáknak, akkor, ha a kötelezően előírt szülési szabadság alatt bocsájtanák el a munkahelyéről. Már a terhesség alatt is kötelessége a munkáltatóknak, hogy megfelelő körülményeket biztosítsanak a leendő édesanyáknak és ez igaz a későbbiekben is. Az angol kormány rendkívül nagy figyelmet és védelmet fordít a szülőknek a munkajogi törvényben. A várandósság alatt, és még a tervezett szülési időpont után 12 hónapig, ingyen recept felírásban és fogászati ellátásban részesülnek az édesanyák. Ehhez csak egy igazolást, úgynevezett MATEX-et kell kérni az orvosuktól. Egyes juttatások esetén vagy amíg az édesanya 18 éves kor alatt van ingyenes hozzájuthatnak tejhez, anyatej-helyettesítő tápszerhez, vitaminokhoz, gyümölcsökhöz és zöldségekhez. A szülés után, több lehetőségük is van arra, hogy hol helyezték el a gyermeket napközben, és ki vigyázzon rájuk, amíg az anyuka visszatér az akár fő- akár részmunkaidős munkájához. Vannak helyi hatósági kirendeltségek, családsegítő szolgáltatásokkal és bölcsődék. Azonban ezek nem ingyenes szolgáltatások. Átlagosan nagyjából 4,80 fontot kérnek el óránként az úgynevezett „preschool” - ban, vagyis óvodában, vagy iskolai előkészítőben. A gyermekeket 2 éves koruktól iskolakezdesük tudják beírni a szülők, de nem kötelező. Lehet 1-2 órára is napközi szerűen, de a megszokott inkább az, hogy blokkokra osztják fel. Például reggel 8-tól ebédig, vagy a délutáni alvásig, vagy a teljes napra ott tudják hagyni a gyereket. Az egész napos ár átlagosan 35 font körül mozog. Abban az esetben, ha a gyermek betöltötte a 3. évét és mindkét szülő dolgozik minimum 16 órát egy héten, akkor az az állam biztosít nekik 30 órát a preschool-ban vagy a bölcsődében. Az iskolák már ingyenesek. A child benefit nevű havi ellátást minden édesanya megkapja, függetlenül attól, hogy mennyit keresnek, vagy, hogy dolgoznak-e. Csak igényelni kell. Mint Magyarországon a családi pótlék. 1 gyermek esetén 80 fontot utalnak 4 hetente. 2 gyermek esetén 71 fontot gyermekenként. Ez évente emelkedhet és egészen a gyermek 16 éves koráig, vagy amíg tanul. Pénzbeli juttatásokhoz sorolható még az úgynevezett Sure Start Maternity Grant, vagyis anyasági támogatás. Azoknak jár ez a pénzeszeg, akik alacsony jövedelműek, bizonyos adójóváírásokban részesülnek, és nincs más 16 éven aluli a családban. Abban az esetben, ha a szülés után nem tud az édesanya teljes állásban dolgozni és nélkülöznie kell a megélhetéshez, akkor jogosult lehet fizetési támogatásra. Hasonló feltételek

mellett igénybe lehet venni a „Housing Benefit” - et, amely nem a fizetést egészíti ki, hanem a bérleti díj egy részét vagy akár egészét is. Nem bérlemény esetén a jelzáloghitel törlesztésében is segítséget kaphatnak. Továbbá, nappali tagozatos felsőoktatásban tanulók, vagy olyan édesanyáknak, akik 15 éves koruk előtt vállaltak gyermeket további támogatásban részesülnek. 2013-ban vezették be a Universal Credit-et, ezzel megkönnyítették a támogatásokra a jelentkezéseket és sokkal egyszerűbben történik a kifizetés. Ez alatt fut minden támogatás, amire jogosultak, mint például Housing benefit. Három havonta legfeljebb 500 fontot (évente legfeljebb 2000 fontot) kaphat gyermekenként, minden édesanya, ezzel segítve a gyermekgondozás költségeit. Abban az esetben, ha a gyermek bármilyen fogyatékossággal küzd, akkor évente legfeljebb 4000 font támogatásban részesülhetnek. Akik ezt az adómentes támogatást kapják, létrehozhatnak egy online gyermekgondozási fiókot a gyermekük számára. Ez egy megtakarítási számla, amelyre minden 8 font után az állam 2 fontos jóváír. Ezen támogatások feltétele, hogy a gyermekgondozói rendszerben szerepeljenek, valamint, hogy a házaspárból legalább az egyikük dolgozzon. Csak akkor tudnak hozzájutni az adómentes gyermektámogatáshoz. Az állam biztosít újszülött gyermekek számára egy hosszútávú, adómentes megtakarítási számlát, amelynek a neve Junior Individual Savings Accounts (ISA). Feltételei, hogy a megkötéskor a gyermek 18 év alatt legyen és az Egyesült Királyságban éljen. Két féle megtakarítási számla közül választhatnak. Készpénzes megtakarítás, vagy részvényekben elhelyezett pénzösszeg. Mindkettő adómentes és az utóbbi esetében a kapott osztalék vagy tőkenövekedés után sincs adófizetési kötelezettség. (NHS, é.n.) (GOV.Uk, é.n.)

Összességében elmondható, hogy Anglia családtámogatása nem a havi pénzbeli juttatásokban tetőzik. Sokkal inkább a szociális rendszer megbízhatóságán. Az átlagkeresethez viszonyítva a 4 hetente kapott 70-80 font túlzás nélkül kevésnek mondható. Főleg úgy, hogy a gyermek óvodai díja egy napra 30-40 font körül mozog. Ezért is döntenek úgy rengetegen, hogy inkább otthon maradnak a gyerekekkel. Még akkor is, ha jobbnak tartanák azt, hogy korabeli gyerekekkel töltsön el legalább pár órát naponta. Mivel, ha visszamennek dolgozni lényegében az egész fizetésüket a preschool díjára menne el. Főleg, amennyiben nem csak 1 gyerekről van szó. Ez a magas ár a legnagyobb negatívuma véleményem szerint az angol rendszernek. Amit viszont rendkívül kedvezőnek tartok, hogy valódi segítséget tudnak nyújtani azoknak, akik rászorulnak. Magyarországon is létező dolog az önkormányzati lakások. Angliában ezt council house-nak nevezik. Önkormányzatonként változó, hogy ki, hogyan és mennyi időre juthat hozzá, de kifejezetten sok van belőlük és valóban rászoruló anyáknak vagy családoknak adják őket. Kedvező még, hogy a házat vagy lakást, ha már évek óta ott élnek, később, amint tehetik meg

tudják vásárolni az ott élők. Úgy, hogy az eddig fizetett alacsony bérleti díjat levonják a vételárból.

3.2 Ausztrália

Az összehasonlítás második országának Ausztráliát választottam. Részben mert egy rendkívül jól működő gazdasággal rendelkeznek, másrésztől meg mert egy nagyon szigorú bevándorlás politikát folytat. A világ minden részétől távolra eső szigetország, amit a jólét jellemez. Ausztrália kivételesen szigorú hozzáállással van az illegális migrációval szemben, a törvényes bevándorlással kapcsolatban viszont nyitottnak mondható. Viszont nagyon nagy figyelmet fordít a bevándorolt emberek integrációjára. Kifejezetten számítanak a migráció által a hiányszakmákat képező utánpótlásra. Emellett a családgyesítő programjuk is lehetővé teszi, mint ahogy a neve is mutatja, hogy a már ott élő családtagokhoz csatlakozni tudjanak. Nem csak házassággal lehet ilyen módon letelepedési engedélyt szerezni. A családgyesítő programnak nincs angol nyelvtudási vagy akár szakmai képzettségi előírásai, mint például a szakmai programnak. A szakmai program célja, hogy az Ausztráliában hiányos szakmákat pótolja és ezzel növelje a munkaerő nagyságát. Ad lehetőséget továbbá diákoknak, hogy ott tanulhassanak, és más rövid időre szóló vízum is igényelhető bizonyos feltételek mellett. Vagyis a népességszám folyamatos szinten tartására és növelésére elsősorban nem a migrációban látják a megoldást. Valójában a szakmai bevándorlási programmal szelektálnak, hogy kik telepedjenek be az országukba. (L. Rédei, é.n.)

4. ábra

forrás: australian bureau of statistics é.n.

Ausztrália népessége az elmúlt 20 évben az ábra alapján folyamatosan változott. Látható, hogy a 2004-ben bevezetett nagy mértékű támogatás után ugrásszerűen megnőtt a népesség száma és, hogy 2019-ben mekkora mértékben csökkent, ami valószínűsíthetően a Covid-19-nek volt köszönhető. A népességszám változása a természetes szaporodásból és a bevándorlásból tevődik össze. Ausztráliában három szintű állam létezik. A federal, vagyis a nemzetközi, a state, mint például Victoria vagy New South Wales és a local, a helyi körzet. Mint Magyarországon egy megye, vagy egy kerület a fővárosban. A családtámogatások többsége a federal vagy a state government-től jön. Minden támogatást két rostán keresztül vizsgálják. Income test és assets test. Magyarországon és Európában sincs ilyen szűrési feltétel. A támogatások jogosultságát, illetve mértékét így határozzák meg. Magyar fordításban jövedelem és vagyonteszt. A Family Assistance Office-t az ausztrál kormány hozta létre, hogy a családok könnyebben átlássák és hozzáférjenek az állam által nyújtott támogatásokhoz. Az ország számos pontján van irodájuk és online elérhetőségük is, hogy támogatni tudják a családokat. Adókedvezmény csak azoknak jár a következőkből legalább az egyiknek megfelel: a gyermeke 21 éves kor alatt van, vagy a gyerekeke 21 és 24 év között vannak, de még nappali tagozatos jogviszonnyal rendelkezik, és mellette nem dolgozik. Valamint, hogy a szülő nem keres egy bizonyos összegnél többet. Ez az összeg változhat annak függvényében, hogy hány gyermek van a családban, és ők hány

évesek. Feltételei még, hogy ausztrál állampolgár legyen és hogy a gyermek vele egy háztartásban éljen. Ezt a támogatást kaphatja a szülő, a gyám vagy a jóváhagyott gondoskodási szerv. Ezt az összeget 2009-ig egybe is lehetett igényelni, de most már csak bankszámlára, vagy bármilyen más megtakarítási, lakástakaréki számlára utalják a pénzügyi év végén. Ezt hívják Family Tax Benefit part A-nek. Ezen felül a gyermekeknek külön jár még a „Youth Allowance” vagy az „Abstudy” támogatás az államtól. Ez egy ifjúsági juttatás tanulóknak. Az összeg változhat, ha a gyermek 5-15 vagy 16-24 év között van és az iskola mellett dolgozik is de az éves bevétele nem haladja meg a 12 287 dollárt. Az ausztrál kormány álláspontja, hogy nem fizet többszörös támogatást. Amennyiben jogosult egy félére, akkor úgy alkotja a feltételeket, hogy a másik típusra már ne feleljen meg. A legmagasabb adókedvezmény 13 és 15 éves kor közötti gyerekek után jár, ez évente 5818, 10 dollár és a legalacsonyabb a 16 és 17 éves kor közötti gyerekek után, évente 1945, 45 dollár. Az állam extra segítséget nyújt egyedülálló szülőknek, vagy azoknak a pároknak, ahol csak az egyik szülőnek van jövedelme. Ez az extra támogatás 5 éves kor alatti gyermek esetén évente 3693,80 dollár. 5 és 15 éves kor közötti gyermeknél pedig 2675,45 dollár. Ezeket szintén a pénzügyi év végén utalják ki nekik a Family Assistance Office-tól. Ez a Family Tax Benefit, part B. 2004-ben vezették be egy egyszeri egyösszegű adómentes támogatást, amely minden újszülött gyermek után jár. 3000 dollárt fizet az állam a szülőknek. Az első szülési szabadságról szóló támogatást 2011-ben vezették be, Paid Parental Leave scheme néven. Ez egy nagyon hasonló fizetett szabadság, mint az angoloknál is említett rendszer, vagy akár Magyarországon. A minimálbér mértékének megfelelően 18 hétig biztosítanak az anyukáknak vagy az apukáknak (attól függően, hogy melyik fél veszi ki a szabadságot és marad otthon a gyermekkel) havi támogatást. Ugyanúgy a munkáltató finanszírozza a szabadság alatt a kifizetést, olyan ütemben és akkor, ahogy a munkabéret is kapná. A szülők ezt a szabadságot meghosszabbíthatják, ha meg tudnak egyezni a munkáltatóval. A munkanélküli szülőknek, vagy akiknek a munkáltatója nem fedezi a fizetett szabadságot a Department of Human Services utalja ki. Ezeknek a feltételei, hogy az újszülött vagy örökbefogadott gyerek elsőszámú gyámja/gondozója legyen. Teljesítette az úgynevezett income- és work test-et és a szabadság alatt nem vállalhat más munkát. Valamint, hogy a gyermekének születését regisztrálta a születési anyakönyvi nyilvántartásban. A születés vagy örökbefogadás előtt három hónappal lehet jelentkezni. (Australian Government, é.n.)

Abban az esetben, ha az édesanya marad otthon a gyermekkel, akkor is jár az apának két hét fizetett szabadság. Ezeket a támogatásokat online is tudják igényelni. Regisztrálni kell az erre a célra kitalált állami weboldalon és minden szükséges dokumentumot feltölteni. További

támogatások még, a Carer Allowance. Ez a juttatás olyan személyeknek szól, akik fogyatékkal élő, vagy valamilyen súlyos betegségben szenvedő gyermeket gondoznak legalább 12 hónapon keresztül. Ide sorolják az idősök gondozását is, nem csak a gyerekekét. Igényelni tudnak még Crisis Payment-et, ami egy egyszeri támogatás azoknak, akik nehéz anyagi helyzettel küzdenek. Ide tartoznak még azok, akiket családon belüli erőszak ért. A Service Australia-nak kell bejelenteni a válsághelyzetet 7 napon belül. (The Australian parenting website, é.n.)

Összességében Ausztrália véleményem szerint kiválóan egyensúlyoz a támogatások nagysága és szigorú feltételei között. A viszonylag szigorúnak mondható migrációs politikája mellett, nagy figyelmet fordít arra, hogy a népességszámban és ezáltal a gazdaságban ne legyen visszaesés.

3.3 Európai Unió közös családpolitika

Nemzetközi szinten és Európára szűkítve is érdekesnek tartom összehasonlítani a családok számára nyújtott segítségeket és támogatásokat. Mivel a népességszám csökkenése nem csak Magyarországon belül probléma, így logikusan következik, hogy az Unió lépéseket tesz ennek megakadályozására. Az Európai Unió nem fogalmazott meg közös irányelveket család- vagy szociálpolitika terén. A szubszidiaritás elvének betartásával a tagállamok külön dönthetnek. Azonban vannak hasonlóságok. Több országban is léteznek alanyi jogon járó támogatások, juttatások. (Vida, 2019)

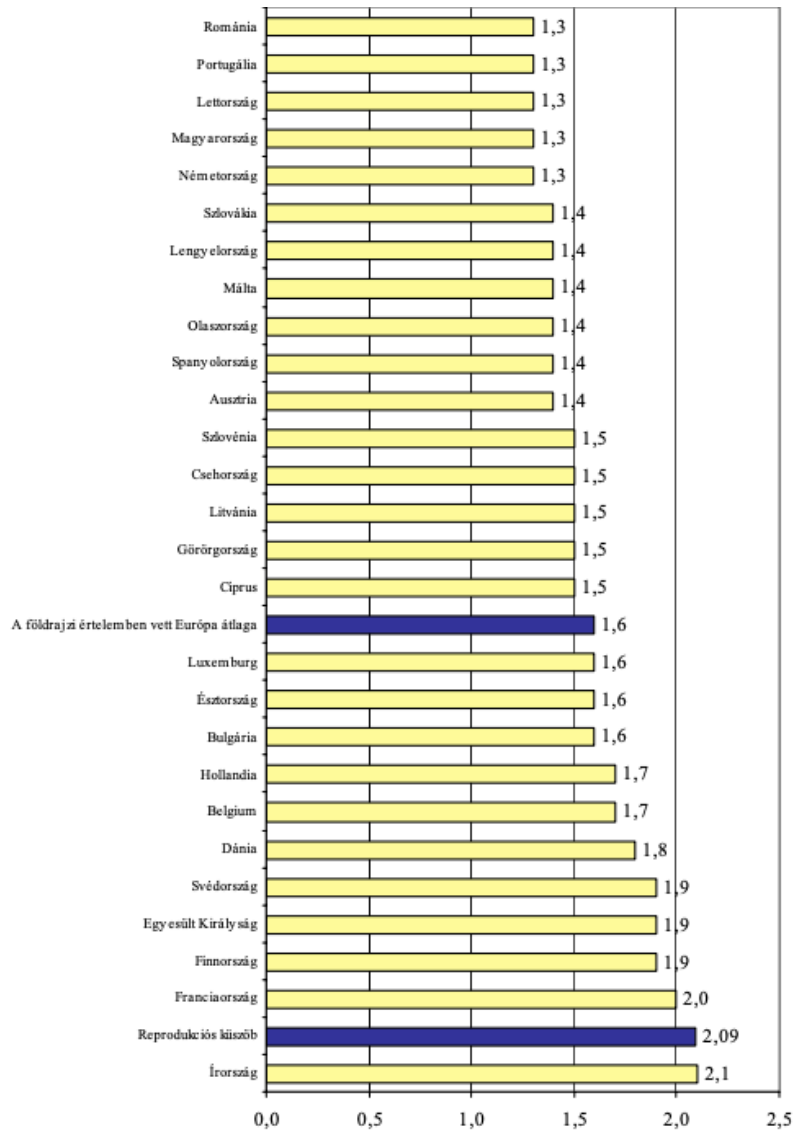
Az Európai Unió országait alacsony gyermekvállalási hajlandóság jellemzi. Az átlag életkor kitolódásával pedig növekszik a teher, amely az aktív munkaképes korosztályt érinti. Az Unió azonban kitűzött célokat, amely a nemzeti szociál és családpolitikát segítené, ezzel pedig a jólétet és biztonságot a családoknak minden tagországban. Az Európai Tanács 2000-márciusában összeült Lisszabonban és négy társadalompolitikai célt tűzött ki. Például, hogy növeljék a gazdasági aktivitást, kialakítsanak egy kiszámítható és stabil nyugdíjrendszert, minőségi egészségügyi szolgáltatásokat biztosítsanak és felszámolják a szegénységet és a társadalmi kirekesztést Ezt a testület el is fogadta Nizzában, még ugyanebben az évben. Ezt a közösségi szintű gondolkodást leginkább az hívta elő, hogy az európai társadalmak nagyrésze elöregedő társadalom volt. Az elöregedés már az 1970-es évektől jelen volt, de akkor még nem tulajdonítottak ennek nagy figyelmet. Gérard-Francois Dumont volt az, aki a probléma szemléltetésére kitalálta a „ránkos Európa” kifejezést, de ekkor még az intézmények nem kívántak tenni bármit is ennek megállítása érdekében. A születések számát, a családok egyéni döntéseként kezelték. Azonban ez mára már megváltozott. A folyamatos bővítések és

csatlakozások sem segítettek az uniós demográfiai adatokon, sőt. Növelte azoknak a városoknak és régióknak a számát, ahol a természetes fogyás magas és szintén jelen van a negatív vándorlás. Ezzel rontotta az átlagot, azzal, hogy már több olyan térség is lett, ahol a népesség száma folyamatosan csökken és előregedőnek mondható. A bevándorlás csak mérsékeli a csökkenést. 2010-ben ugyan elérte az Európai Unió lakosságának száma az 500 millió főt, de a világnépességéhez képest egyre kevesebb az átlagunk. Az Unió területén, 1960-ban a népesség a Föld teljes népességének a 13,3%-át tette ki és ez egyre csak kevesebb lett. 2005-ben már csak 7,5% volt és az előrejelzések szerint, ha nincs jelentős változás, 2050 - re már csak 5,1% lesz. 2010-ben mért számok alapján, az akkori 27 tagállamból 26-ban alacsonyabb volt a termékenységi arányszám, mint a reprodukciós szint. Ez azt jelenti, hogy a népesség utánpótlásához nem elegendő. 16 tagállamban, a földrajzi értelemben vett európai átlagtól is alacsonyabb volt a termékenységi szint. 1,5 körül mozgott (2,09 lenne a megfelelő) az átlag és ide tartozott Magyarország is. Egyetlen ország, ahol megfelelő volt a termékenységi arányszám, az Írország volt 2,1 - el. Egyes felvetések szerint a termékenységi mutatók alacsony értékeit nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy a kitolódott a gyermekvállalási kor. A hajlandóság nem csökkent annyival, hogy ez okozza az európai szintű előregedést, csak az első gyermek vállalásának az ideje tolódott ki. Azonban a fejlett társadalmakban egyre elterjedtebb a szándékos gyermektelenség. Így kevésbé valószínű, hogy a termékenységi ráta növekedne akár rövid, akár hosszú távon. Demográfiai értelemben és a népesség előregedéséhez vezető probléma az is, hogy megnőtt a várható élettartam. Így sokkal több nyugdíjas életkorú jut egy fiatalra. A mostani ütemben haladva, 2050 - re a 65 év felettek aránya Európában 29%-ra fog nőni. Ez 2000-ben még 16% volt. Ahhoz, hogy ezeken javítani tudjanak, számításba vehetünk egy uniós, közös irányzatot. A családpolitikai statisztikai megközelítéssel, a gyermekek után, a gyermek megszületése után, vagy a gyermek felneveléséhez szükséges pénzügyi, természetbeni ellátásokat, szolgáltatásokat vagy jogi szabályokat jelent. Az egészségügyi vagy oktatási költségeket nem soroljuk ide. Leegyszerűsítve, erőforrások átcsoportosítása a társadalom gyermektelen tagjaitól a gyermekek irányába. A kérdés azonban az, hogy mennyire befolyásolják ezek a támogatások a gyermekvállalási hajlandóságot. Semmiképp nem lehet vitatni azt, hogy a családalapításhoz nem elhanyagolható tényező a pénz, az anyagi biztonság. A családpolitika ellátásai és juttatásai a gyermekek után, lecsökkentik a szülők számára az amúgy fennálló költségeket, ezzel igyekeznek segíteni a szülőknek és tágabb értelemben az egész társadalomnak. A gyermekes szülők felé irányuló jövedelem újraelosztás mellett más érv is szól. Bármely országban élő családoknak a gyermekneveléssel járó költségek egyéni, míg a

hasznai társadalmi szinten mutatkoznak. Azért, mert a gyermek felnőttként majd dolgozni fog és adót fizetni.

5. ábra

Teljes termékenységi arányszámok az Európai Unióban 2010-re vonatkozó előreszámítás

forrás: Verluise é.n.

Egy családpolitikára irányuló vizsgálat szerint több kategóriára lehet osztani az uniós országokat. Az első ilyen a liberális, mint az Egyesült Királyság és Írország. A második a gyenge jóléti állam, erős rokoni kapcsolatokkal, mint Görögország, Olaszország, Spanyolország és Portugália. A harmadik a gyermekorientált politikát folytató országok, mint a skandináv államok. Majd a kevésbé családorientált Németország és Ausztria. Végül az erősen családorientált politikát végző Franciaország, Belgium és Luxemburg. Nemzetközi

összehasonlításban is gyakran használt, jól értelmezhető módszer az egy gyerekre jutó ellátások relatív, az egy főre jutó GDP arányában meghatározott összege. Ebből a vizsgálati szempontból az európai országokban nagy eltérés mutatható ki. Az ezredforduló idején mért adatok szerint Dániában és Svédországban a legmagasabb, 14-15%. Portugáliában és Olaszországban 4%, Spanyolországban 2%. Hatalmas különbségek vannak a tagállamok közt olyan szempontból, hogy a családpolitikai ellátások pénzbeli vagy inkább természetbeni ellátásokból áll. (Gábos, 2004)

2010-ben, az Európai Tanács által létrehozott Bölcsék Tanácsa hívta fel a figyelmet a már sokszor említett demográfiai problémákra. A „bölcsék” által összerakott jelentés az „Európa 2030” projekt „Kihívások és lehetőségek” címen futott. Lényegében egy 12 „bölcsből” álló csoport közös munkája, amely két éven át Felipe Gonzalez kormányfő elnökletével dolgozott. Egy 9 részből álló beszámoló, melynek egyik legfontosabb eleme a demográfiai kihívások, elöregedés, migráció és integráció. Röviden összefoglalva, ez a rész abból áll, hogy ha nem változtatnak a korfán és nem javítanak a belső munkaerőn, ennek a kettő tényezőnek a hatása olyan súlyos problémákat fog okozni a társadalomnak, ami minden tagállam számára kedvezőtlen következményekkel fog járni. A társadalombiztosítási és nyugdíjterhek, az aktív, munkaképes korcsoport számára megfizethetetlen lesz. Ezáltal feltehető, hogy a gazdaságok is hanyatlani fognak. A jelentés szerzői arra próbálják fektetni a hangsúlyt, hogy a megoldás egy családbarát politika lenne, amellyel növelni tudnák a termékenységi arányszámokat. Ezt pedig elsősorban a munkaerő aktivitásának növelésével és az Európai Unió belüli mobilitással lehetne elérni. Valamint azzal, hogy az embereket ösztönözze arra, hogy akár 70 éves korukig is dolgozhassanak. A bevándorlással is segítenék a népesség elöregedésén, mivel a hatásai sokkal gyorsabbak lesznek, mint egy új családpolitikának. (Verluisse, é.n.)

A munkaerő-piaci részvétel növelését úgy próbálják elérni, hogy megfelelő körülményeket teremtenek azok számára, akiknek a munka és a magánélet összeegyeztethetetlen. Itt főleg a kismamákra és az idősebb korosztályra gondolnak. Ezt jobb szabadságolási rendszerrel vagy távmunka biztosításával lehet elérni. Ahhoz képest, hogy a nők várható élettartama magasabb, mint a férfiaké, sokkal korábban mennek nyugdíjba. Valamint a foglalkoztatottsági arányuk is alacsonyabb. Ezeket a statisztikákat csak akkor tudnak javítani, ha biztosítják az esélyegyenlőséget és a dolgozó szülőknek segítséget nyújtanak. Akár iskolarendszerrel vagy egyéb gyermekgondozási programokkal. A mobilitáshoz kapcsolódik a jogi, adminisztratív és kulturális akadályok megszüntetése a munkaerőn belül. Ide tartozik a nyugdíjjogosultság teljes mobilitása, minőségi nyelvi képzések és a felsőoktatásban szerzett oklevelek és szakmák teljes

körü elismerése az Unión belül és a teljes diszkriminációmentes környezet létrehozása politikai szinten. A nyugdíjkorhatár emelésével is a társadalmi terheken próbálnak enyhíteni. A korengedményes nyugdíjba vonulások számát le kívánják csökkenteni. Ezek az intézkedések, amelyek növelnék a munkaerő-piaci részvételt, még ha sikeresek is lennének, akkor sem lennének önmagukban elegendők a demográfiai problémák megoldására. 2050-re, ha a változatlan marad a helyzet kb. 68 millió dolgozóval csökkenne a munkaerőpiacon lévők száma. A bevándorlás tudna hozzájárulni a körülmények javításához, de nagyjából 100 millió főre lenne szükség ahhoz, hogy ezt a hiányt megszüntessék. Fontos megemlíteni azt is, hogy nem minden bevándorlóból lesz gazdaságilag aktív polgár. Nem csak munkaképes korú, aktív személyekkel tudnak számolni. Azonban még is proaktív megközelítést kellene kialakítani a migráns munkaerő esetében, mivel fontos eszköz lenne a munkaerőhiány kezelésében. Ehhez szükséges a szemléletváltás, mivel a bevándorlás kérdése nagyon megosztó. Gyakran inkább tehernek érzik a beáramló menekülteket. Az Unió célja a szakképzett bevándorlók vonzása. Ehhez pedig integrációs kezdeményezésekre lenne szükség. (Európai Unió, 2010)

A népesség növeléséhez tehát nem csak családpolitikai intézkedések bevezetése az egyetlen megoldás. Mert mint a bevándorlásnak, mint a gyermekszületést ösztönző támogatásoknak is egyetlen célja, hogy élhető, jóléti rendszert tudjanak teremteni minden országban. Az Európai Unió bármely országában is élünk, nem az állampolgárságunktól függ, hogy milyen családi ellátásokban részesülhetünk. Csak is a lakóhelytől és a gazdasági jogállásunktól. Az országok külön határozzák meg, hogy milyen feltételekkel és milyen minőségű támogatásokra vagyunk jogosultak. Magyar állampolgárként is járhat nekünk támogatás bármely uniós országban, amennyiben ott van a lakóhelyünk vagy bejelentett munkahelyen dolgozunk és ezáltal része vagyunk a társadalombiztosítási rendszerüknek. Természetesen élethelyzettől függhetnek. Amennyiben egy család elköltözik egy másik országba akkor az új lakhely szerinti szociális ellátórendszerben lesznek biztosítva, függetlenül az állampolgárságuktól. Abban az esetben, ha nem a teljes család költözött külföldre, és a családtagok nem ugyanabban az országban élnek, a családi ellátások és juttatások kiutalásáért több ország is felelős lehet. Ilyen esetben az illetékes hatóságok figyelembe veszik mindkét szülő helyzetét és úgy döntenek arról, hogy melyik ország köteles elsősorban biztosítani a támogatásokat. Ez az úgynevezett „elsőbbségi szabály”. (Európai Unió, é.n.)

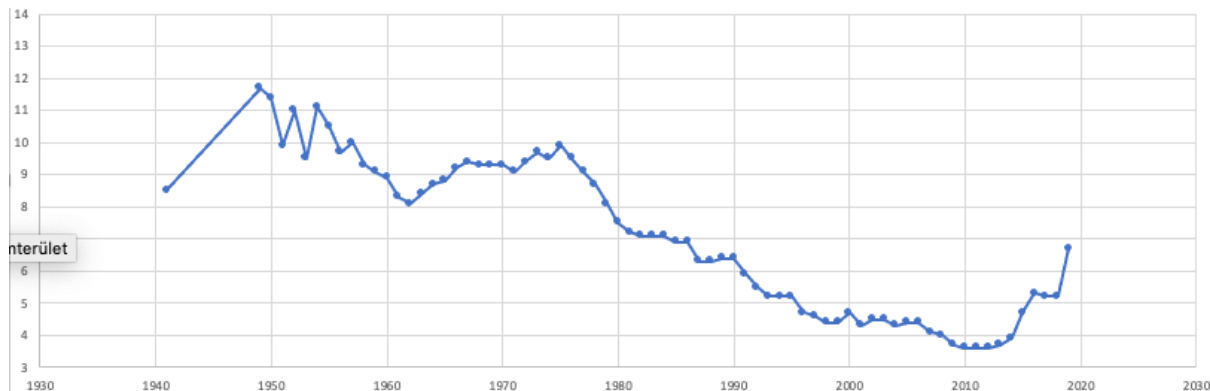
4 CSALÁDMODELLEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

A dolgozatom szempontjából lényeges szempont, hogy hogyan változott a családmódel az évek során. A házasságkötések és gyermekek számának változása milyen összefüggésben van a családpolitikai intézkedések bevezetésével. Valamint, hogy melyik alakítja a másikat. A társadalmi normák folyamatos változása olyan tényező a rendszerben, amelyre a kormányoknak nincsen ráhatása, csak alkalmazkodni tud hozzá. Mint már említettem, több támogatásnak feltétele a házasság és arról is tettem már említést, hogy az egyre csökkenő születendő gyermekszámot véleményem szerint rengeteg minden befolyásolhatja. Az utóbbi években a családok létszáma folyamatosan csökken. Az 1940-es évek környékén a családok 18%-a 5 vagy annál több tagú volt, ám ez a szám a 90-es évekre már csak 4% körül mozgott. (Somlai, é.n.)

A XX. század első felében nem volt ritka, hogy akár 3 generáció is együtt éljen. Az átlagos családmódelben a szülők házastársi viszonyban voltak. A társadalmi normák és elvárások sokat lazultak és emiatt a párok szabadon dönthettek, hogy milyen párkapcsolati formában is éljenek. A rendszerváltás előtti időszakban még nem volt elfogadott a csak élettársi viszony, később viszont egyre többen döntöttek emellett. Egyre több volt a házasságellenes. Amíg a XX. században teljesen normálisnak számított, hogy a férfi a kenyérkereső, ő tartja el a családot és a nő neveli otthon a gyermekeket, addig ez napjainkra teljesen megváltozott. 2022-ben kimondható, hogy az a megszokott, hogy mindkét fél dolgozik. A nők jogai kiszélesedtek és a társadalmi normák enyhülése is lehetővé tette, hogy ne csak az anya szerepe jusson egy nőnek. Ez a lassú változás eredményezhette azt is, hogy kevesebb gyermek születik egy családban természetesen sok más tényező mellett. A gyerek születése után még most is sok nő dönt úgy, hogy otthon marad vele pár évig, ha az anyagi helyzet megengedi. Bár még mindig jelen van az elvárás, főleg a konzervatív vagy az idősebb korosztály részéről, hogy az anyák első számú feladata a gyereknevelés legyen nem pedig a karrierje. A szerepek is egyre modernebb felfogásban működnek. Előfordul olyan is, hogy az édesapa marad otthon a gyermekkel és a nő folytatja munkát. Mivel a lakosság folyamatosan változott az elmúlt évtizedekben ezért a házasságkötések számát ezer lakosra lebontva szeretném szemléltetni.

6. ábra

1000 lakosra jutó házasságkötések száma 1940-2019

forrás:saját szerkesztés- Ksh.hu é.n.

Az évek során sokan változott a családmodell, házassági kedv, válások száma és kitolódtak az első gyermekszületések. Az együttélési minták is átalakultak. A házasságok aránya is folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Azonban az első házasságot kötők átlag életkora nőtt. Napjainkban a statisztikák alapján minden 3. házasság válással végződik. A 60-as években minden 15. házasságból végződött 1 válással. Háttérbe szorult a házasságkötés és egyre népszerűbbé vált az élettársi viszony, vagy a teljesen egyedülálló életvitel. Mióta a nők is aktív részei a munkaerőpiacnak a gyermekvállalás feladata bonyolultabbá vált. (Ksh.hu, 2021.), (Gábos, 2004)

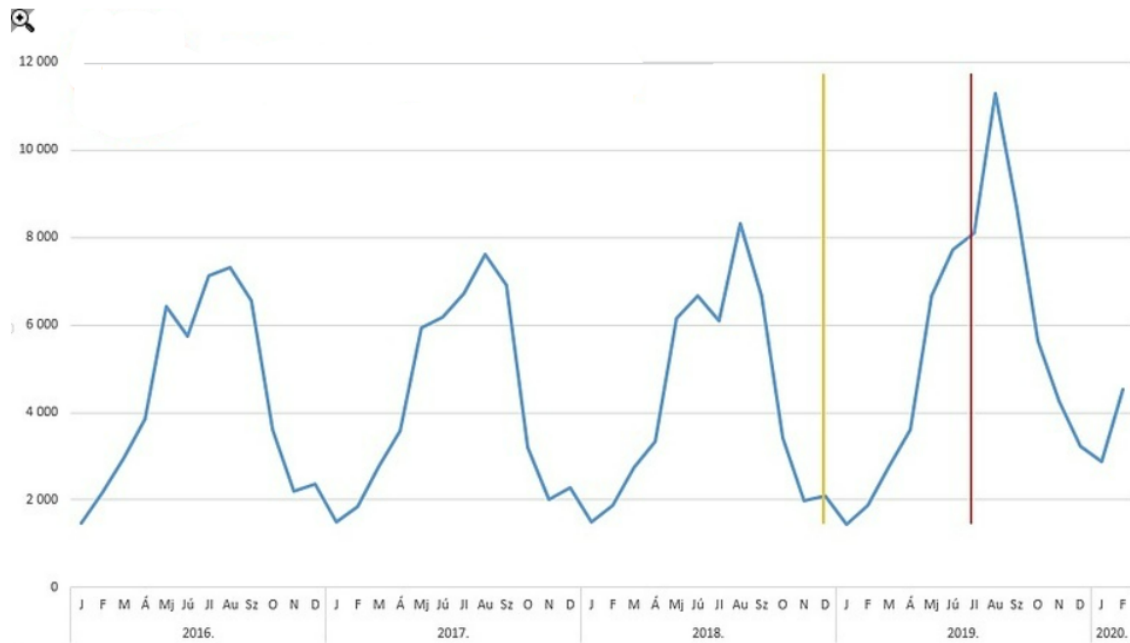
A diagram alapján 2010-ben értük el a mélypontot, ami a házasságkötések számát jelzi. A dolgozat szempontjából közvetett információ, mivel én a bevezetett családpolitikai intézkedések miatt vizsgáltam a házasságkötések alakulását. A nagy eltéréseknél mindenképpen figyelembe kell vennünk a 2008-as gazdasági világválság, és a 2020 elején kirobbant világválság okozta nehézségeket. Én arra következtetek, hogy a házasságkötések számát nagyban befolyásolták az állami támogatások. Számos olyan új törvény vagy rendelet született, amely szintén a házassági kedvet fellendítette, mint például az első házasság adókedvezménye, (lásjegyzetbe: 2015-től létező támogatás, amely inkább az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező réteget érintette. Ahhoz, hogy ezt megkapják, csak arra volt szükség, hogy bejelentett munkaviszonyuk legyen és akkor két éven át havi 5 ezer forinttal támogatta őket az állam.) vagy 2014-től hatályos új Polgári Törvénykönyv szerint, hogy akik csak élettársi kapcsolatban élnek, kevesebb jogokkal rendelkeznek, mint akik házastársi viszonyban. Csak

akkor részesülnek a házastársakat megillető jogokból, ha minimum egy évek együtt élnek és született közös gyermekük. Ezekről eltekintve, a családpolitikai intézkedések bevezetése sokkal jobban befolyásolhatta a megugró házasságkötések számát. Mint már korábban említettem, 2015-től a Családi Otthonteremtési kedvezmény egyértelműen kimondta, hogy csak a házasságban élők tudják igényelni a támogatást. Itt fontosnak tartom kiemelni, hogy már meglévő gyerekekre is lehet igényelni, így a nem közös gyermekek után is csak akkor járt, ha házasok voltak. (például mozaik családoknál) Ugyanis 2015-ben, mikor ez bevezetésre került, az 50 év alatti gyermekesek körében kiugróan magas volt az újonnan kötött házasságok száma. Majd 2019 júliusában meghirdették a babaváró hitelt, ahol szintén feltétel volt a házastársi viszony, de itt az is kikötés volt, hogy a nő, a 40. évét még nem töltötte be. Ebben az időszakban csak azok között nőtt a házassági kedv, akik megfeleltek a hitel felvételéhez szükséges feltételeknek. (Korfa, 2020)

2019-ben többen kötöttek házasságot, mint eddig bármelyik évben a rendszerváltás óta. Ez a házassági kedv a rá következő évben, a járvány ellenére sem fogyatkozott. Emellett fontos megjegyezni, hogy a válások száma, ahhoz képest, hogy a házasságok mennyivel nőttek, nem emelkedett. A 2010-től folyamatosan növekvő számok nem csak magyarországi viszonylatban nagy teljesítmény. A házasságkötések száma az Unió átlagot is túlszárnyalta. (g7.hu, 2022)

7. ábra

Házasságkötések száma havi bontásban

forrás: pénzcentrum, 2020

A diagrammon a sárga vonal jelöli a Családi Otthonteremtési kedvezmény (CSOK) bővítését és a lila vonal pedig a babaváró hitel bevezetésének az időpontját. (Pénzcentrum, 2020)

5 A 2019 UTÁN BEVEZETETT TÁMOGATÁSOK ÉRTÉKELÉSE

5.1 A Babaváró hitel hátrányai és veszélyei

A babaváró hitelhez vállalt feltételek nem teljesítése során már említettem, hogy mik a következmények. Válás vagy meg nem született gyermek esetén 120 napon belül vissza kell fizetni az eddig kapott kamattámogatást, valamint onnantól normál hitelként kell törleszteni a fennmaradó összeget rendes piaci kamattal. Az, hogy az egyösszegben visszafizetendő kamat mekkora, az az öt éves futamidejű állampapír aukciós átlaghozamától függ, vagyis egy mozgó kamattól. Azt, hogy ez a kamat melyik irányba fog mozdulni és mekkora mértékben fogja befolyásolni a visszafizetendő összeget azt természetesen nem lehet tudni. Ez az inflációval elszabadulhat és így a kamattámogatás visszafizetése, nem teljesítés esetén sokkal nagyobb összeg is lehet, mint amivel esetlegesen számoltak. Ez már most drasztikusan változott. Az első igénylőkhöz képest (2019-es hiteligénylők), a most felvevőknek közel 2 millió forinttal kéne többet visszafizetniük egyösszegben, ha nem teljesítik a feltételt 5 éven belül. Azok, akik az első évben vették fel a hitelt és 2024-re nem sikerült teljesíteni, a büntetés, amit vissza kell fizetni az kb. 1,4 millió forint lenne. Azonban akik 2022-ben eddig felvették, nekik már 5 év után nagyjából 3,7 millió forintot kellene visszafizetniük nem teljesítés esetén. (bankmonitor, 2022)

Jelenleg a piacon sehol nem lehetne ilyen feltételekkel ekkora hitelhez jutni, még akkor sem, ha a kamattámogatást nem számítjuk bele. Ez jól magyarázza, hogy miért él a hitelképes lakosság nagy része ezzel a konstrukcióval, illetve, hogy miért fontolják meg sokan a házasságot és a gyermekvállalást, hiszen ezáltal megfelelhetnek ennek az igen kedvező hitelkonstrukciónak. Ma jelenleg, ha 10 millió forint személyi kölcsönt szeretne valaki felvenni, akkor annak a futamideje maximum 8 év lehet és a havi törlesztőrészlete 140 ezer forint körül mozog. Ehhez képest a babaváró hitel 20 éves futamidejű és a törlesztőrészlete kamattámogatással havonta csupán kb. 43 ezer forint. Tehát jóval kedvezőbb. A babaváró hitel esetén is meg kell felelni a JTM (jövedelemarányos törlesztőrészlet mutató) szabálynak. Vagyis az igazolt jövedelemből maximum 60% fordítható a törlesztésre. 400 ezer forint jövedelem esetében pedig csak maximum 50%. Ez nem haladhatja meg az adós összes meglévő hiteltörlesztésének az összegét. Azonban, mivel a babaváró törlesztőrészlete ilyen alacsony, akár minimálbérrel is lehet igényelni. Mivel ez a hitelkonstrukció csak 2019 óta létezik, jelenleg még nincs arra precedens és elérhető kimutatás arról, hogy a hitelfelvevők hány százaléka nem teljesítette a feltételeket. Mindazonáltal mint a legtöbb hitel esetében itt is előreláthatóan lesz

rá példa, hogy nem minden kifolyósított hitelnél lesz szerződésszerű a teljesítés. Még a legoptimistább jóslatok szerint is, ha csupán 10% aránya lesz a nem teljesített hiteleknek az is több száz család költségvetésére lesz drasztikus hatással. E típusú hitel mögött nincsen ugyan ingatlanfedezet, az adósok azonban saját vagyonukkal felelnek a hitel összegének megtérítéséért. Ez azt jelenti, hogy vagyontárgyaik mellett, szélsőséges esetben akár az ingatlantulajdonuk is veszélybe kerülhet. A 2008-as válság előtt felvett számtalan devizahitelnél sem számoltak a lehetséges következményekkel. Akkoriban sokkal könnyebb volt hitelhez jutni, mint manapság, ráadásul 2004 és 2008 között a kifolyósított hitelek nagy része devizahitel volt. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy abban az időszakban az MNB csak korlátozottan szabályozta a banki működést hitelfelvétel esetében. Most, 2022-ben, habár sokkal szigorúbb feltételeknek kell megfelelni, mégis, a babaváró hitel esetében viszonylag magas összeghez lehet hozzájutni, enyhe feltételek mellett. Aggasztónak tartom, hogy a nem szilárd alapokra épített házasságok esetében hasonló válságot fognak átélni az érintett családok, mint az ezredév eleji devizahitelek, mivel a nem teljesítés esetén a kamattámogatás visszafizetése mellett a törlesztő részlet is akár a duplájára nőhet. A kedvező feltételekkel kecsegtető konstrukció miatt az emberek elhamarkodottan felveszik a hitelt és nem gondolnak bele, hogy a nem teljesítésnek milyen komoly következményei lehetnek. Természetesen a deviza hiteles botránynál a lakosság számottevő része érintett volt, ezért komoly hatással volt a kialakult helyzet a gazdaságra is. Ebben az esetben pedig remélhetőleg csak egy kisebb százalékot fog érinteni, de semmiképpen nem elhanyagolható ezeknek a figyelembevétele. Hasonlóan, mint a CSOK következményei. Csalás vagy nem teljesített gyerekvállalás esetén a támogatást vissza kell fizetni. (Bankmonitor, 2021)

5.2 A Családi Otthonteremtési Kedvezmény hátrányai és veszélyei

A falusi CSOK esetében, azon felül, hogy az embereknek, akik felvették, milyen következményekkel kell szembenéznük, ha nem teljesítik a feltételeket, vagy csaláshoz folyamodnak az ingatlanpiacot is befolyásolják. Csalás esetén kamatostul kell visszafizetni a kapott összeget. Vidéken az ingatlanárakat olyan mértékben felnyomta, hogy már lassan elvész a támogatás. Beárazta a piacot és az ingatlanárak emelkedése elszívja azt a plusz pénzt, amihez a támogatás során jutnak az emberek. A falusi CSOK nagyobb hatással volt az ingatlanárakra, mint a gyerekszületésre, ami pedig az első számú célja lett volna. Nyugat-Dunántúli régióban egy községben 2017-ben még 9,7 millió forint volt átlagosan egy használt lakás ára. 2020-ban ugyanebben a régióban már 14,2 millió forint. Az új lakások ára ugyanazon évek

összehasonlításánál és ugyancsak a Nyugat-Dunántúli régióban 20,8 millió forintról 28,9 millió forintra emelkedett. (Ksh.hu, 2021)

A szuburbanizáció jelensége jelentősen felerősödött. Magyarország népessége ugyan folyamatosan csökken, de a belföldi vándorlás miatt számos városban és községben változik a lélekszám. Az alacsony népességgel rendelkező községekben látható a legjobban ez a változás. A legnagyobb növekedés Vámoszabadin volt. 20 évvel ezelőtt még 1042 fő élt ebben a községben, és ma 2022-ben 3825 fő. Vagyis 267%-os növekedés történt. Hasonlóan nagy növekedés volt a népességszámban Budapest agglomerációjában található Telki településén. Az elmúlt 20 évben 1767-ről 4479 főre emelkedett a lakosság száma. (Portfolio, 2022)

Ebben az esetben nem ugrásszerű volt a növekedés, hanem folyamatosan évről évre nőtt nagyjából 100-200 fővel emelkedett a lélekszám. Ez természetesen nem negatív mellékhatás, hogy a vidéki kisebb települések is kezdenek benépesedni, vagy lakosságukban növekedni, de a piac mindig igazodik a kereslethez és ezért folyamatos növekedésre lehet számítani az ingatlanpiacon is. Ezáltal pedig a támogatás mértéke részben vagy akár teljes mértékben is eltűnhet. Az alapvetően jó célra kitalált támogatásnak véleményem szerint több negatív hatása is vannak. Azoknak, akik eddig is kisebb településen éltek alacsonyabb jövedelemből és házat szeretnének vásárolni sokkal nehezebb dolguk lesz. A megszokott árakhoz képest jóval nagyobb összegért tudnak ingatlanhoz jutni. Ugyan a támogatásban ők is részesülhetnek, feltéve, ha akarnak gyereket. A falusi CSOK-ot kihasználva vannak családok, akik nagyobb városokból, kistelepülésekre vagy falvakba költöznek és ez más szociológiai következményekkel is járhat.

5.3 Szociális mellékhatások

Természetesen nem mindenki vágyik arra, hogy nagyvárosba éljen, és a falusi CSOK ezt a csoportot remekül szolgálhatja. Azt kell az én nézőpontom szerint mindenkinek alaposan mérlegelni, hogy a lakóhelye minden szükségletét kielégíti-e. Mert nem csak az ingatlan minőségéről és nagyságáról van szó. Az ingatlanárak vidéken és a nagyvárosokban nagyon különbözőek. Akár albérletről, akár saját ingatlanról van szó. Magyarországon sokkal ritkább felállás az ingatlan bérlése hosszútávon. A lakásállományon belül nagyon magas a tulajdonosok által lakott lakások aránya. Jelentősen meghaladva az Unió átlagot. (Ksh.hu, 2005)

Általános társadalmi viselkedés, hogy egy idő után akár családalapítás miatt, akár nem, stabil állással való birtoklás után jobb, nagyobb és kényelmesebb otthonba szeretnénk költözni az

anyagi helyzetünknek megfelelően. Azonban a válság és a 2014-ben vezetett adósságfék rendelete óta sokkal nehezebb hitelhez jutni és sokkal nagyobb önerőre van szükség. Jelenleg a bankok a megvásárolni kívánt ingatlan (ami a fedezet is lesz) értékének 80%-áig nyújt hitelt. Ez a legjobb eset, ettől jellemzően sokkal kevesebb szokott lenni. Attól függ, hogy a bank, hogy ítéli meg. Egy 40 millió forintos ingatlan megvásárlása esetén nagyjából 8 millió forint önerőre van szükség. Ennek az összegnek a megteremtése pedig az átlag magyar ember életében elég nehéz feladat. A babaváró hitel egyik nagy előnye, hogy önerőként is szolgálhat egy ingatlan vásárláshoz. Azonban ezzel együtt sem biztos, hogy meg tudnak engedni maguknak azt az ingatlant, amelyet szeretnének és ezért a falusi CSOK-ot felhasználva sokan vidéken próbálnak otthont teremteni családjuknak. Amíg egy Észak-Magyarországon található megyeszékhelyen 2020-ban egy lakás átlagos ára 14,6 millió forint, addig egy községben 6,7 millió forint. (Ksh.hu, 2021)

A fent említett támogatásokkal egy átlag család akár 20 millió forinthez (babaváró hitel plusz falusi CSOK) is hozzájuthat. Ez az összeg a nagyvárosokban még mindig nem elegendő egy nagy családi ház megvásárlásához és ezért döntenek úgy sokan, hogy elköltöznek a falusi CSOK feltételeinek megfelelő kistelepülésre. Képzeljük el viszont azt, hogy eddig egy nagyvárosi albérletben lakó család elköltözik egy pár száz vagy ezer fős lélekszámú faluba otthagyva a munkahelyét, szociális életét és meglévő gyermek esetén a megszokott iskolát. A pozitív változást, mint a nagyobb kertes házba való költözést könnyen megszokhatják. A vidéken való életnek is meg vannak az előnyei. Nem mindenki ragaszkodik a város zajához vagy a nyüzsgő életmódhoz. Abban az esetben viszont, ha valaki csak azért költözött el a városból, mert ott nem tudta megteremteni azt az otthont, amit szeretett volna, de egyébként ezt az életstílust szerette, annak megterhelő lehet a gyors környezetváltozás és előfordulhat, az is, hogy negatív következményei lesznek. Első számú szempontom a munkahely. A covid világjárvány kevés előnyeiből az egyik, hogy megtanultuk, hogy nem feltétlen kell helyben lenni a munka elvégzéséhez. Otthontól, távolról is tudunk dolgozni. Azonban ez nem minden munkahellyel kompatibilis felállás és viszonylag kevés is az olyan cég, amely minimális bejárás nélkül is foglalkoztatna embereket. Az sem mellékes, hogy a home office lehetősége csak szellemi munkát végzők esetén áll fent. Ameddig a nézőpont csak az otthonra és az ingatlanra helyeződik, addig nagyon ésszerűnek tűnik a vidékre költözés, ha ennyi segítséget kapnak hozzá, de figyelembe kellene venni minden más velejáró tényezőt is. Az álláskeresés vidéken mindig is nehezebb volt, mint a fővárosban vagy nagyobb városokban. Jellemző, hogy a kisebb városokból, falvakból költöznek akár ideiglenesen, akár hosszútávon a nagyvárosokba, hogy

jobb életszínvonalat teremtsenek maguknak. Ebben az esetben pedig fordítva történik. A kivételesen nagy pénzösszeg, amihez hozzájuthatnak a támogatásokkal kecsegtető és elég nagy motiváció az embereknek a vidékre költözésre. Azonban a munkalehetőségek leszűkülése mellett még számos más tényező is befolyásolhatja az új helyre költözés kimenetelét. Például az iskolák színvonala. Mivel a falusi CSOK igénybevételével valósult meg a költözés, ezért a gyerek vagy gyerekek felnevelési és a számukra való életkörülmények biztosítása is meghatározó része kell, hogy legyen. A vidéki iskolák sokkal szerényebb és alacsonyabb színvonalon működnek. Nagyobb problémát jelent a pedagógushiány. Egyes helyeken túl sok gyermek jut és jobban eloszlik a figyelem, van, ahol pedig túl kevés és ezért nem fenntartható az intézmény. Kevesebb lehetőség van külön órákra, nyelvtanfolyamokra főleg abban az esetben, ha a gyermekünk egy speciálisabb nyelvet szeretne tanulni. Ezeket mind mérlegelni kell annak, aki egy nagyvárosból vagy egy nagyobb város agglomerációjából egy olyan helyre költözik, ahol az előbb felsorolt lehetőségek nem biztosítottak. A munka és az oktatás mellett figyelembe kell még azt is venni, hogy sokkal kevesebb mindent lehet elérni vidéki településekről. Nincs annyi bolt, áruház és szolgáltatás. Valamint lecsökken a szabadidős tevékenységek és szórakozási lehetőségek is. Kiállítások, mozik, szórakozóhelyek, éttermek, sportközpontok és még sorolhatnám. Ezzel csak szeretnék rávilágítani a különbségre, amivel mindenkinek szembesülnie kell akkor, ha egy nagyobb városból, csak a lakhatás megoldása miatt vidékre költözik. Véleményem szerint, számos olyan eset lesz, ahol akár munka akár más szociális tényező miatt megbánják a költözést. Azonban a falusi CSOK egyik feltétele az volt, hogy minimum 10 évig életvitelszerűen ott élnek és ezzel hosszútávú elköteleződést vállalnak. Ennek ellenére a vidéki települések benépesítése vagy az, hogy ne hagyják teljesen elnéptelenedni is fontos cél kell, hogy legyen. Azonban a megfelelő körülmények megteremtése nélkül, a falusi CSOK által okozott lélekszám növekedés csak ideiglenes megoldás tud lenni. Azzal, hogy kiszívják az embereket a városokból a falvakba úgy, hogy az életszínvonal messze alacsonyabb, mint a szükséges, akkor ez semmiképp nem lehet hosszútávú megoldás. Abban az esetben, ha először a körülményeket teremtenék meg a vidéki élethez, akkor nem lenne szükség a falusi CSOK-hoz hasonló intézkedésekre, mert lennének olyanok, akik szívesen elhagynák a várost, mert nem csak ott tudnának megfelelő munkát és életszínvonalat biztosítani a családjuknak, hanem vidéken is. Munkahelyek megteremtésével élénkülne a gazdaság is. Nagyobb beruházásokkal, gyárak kihelyezésével lehetőséget tudnának teremteni a vidéki élet felélénkítésére. A kecskeméti Mercedes gyár kiváló példa erre. Azzal, ha először esélyt teremtene a kormány arra, hogy legyen miért vidékre költözni sokkal hosszabb távon tudná biztosítani az elnéptelenedést, mint ezzel a megoldással.

Az előző eset csak a falusi CSOK-ra volt feltétel. Azonban mindkét CSOK és a babaváró hitelnél is feltétel, hogy házastársak legyenek és azzal, ha elválnak megszűnik a szerződést és komoly fizetési kötelezettségük lesz ezáltal. Arról már tettem említést, hogy ezen intézkedések bevezetése óta mennyivel megugrott a házasságkötések száma. Arról is esett szó, hogy Magyarországon milyen magas a válások aránya. Az én nézőpontom szerint a támogatások miatt kötött házasságok sem jelenthetnek ez alól kivételt. Egy különbség van, hogy a támogatások miatt kötött házasságok esetén a válás már korán sem olyan egyszerű. Mérlegelni kell, hogy együtt maradnak-e a párok annak érdekében, hogy ne kelljen nagyobb összegeket visszafizetni. Ennek a következménye pedig semmilyen felmérésben nem lehet majd mérhető. Számos olyan eset történhet, ahol a pénz hiányában kénytelenek lesznek együtt maradni, akár csak papíron is. Ez az eshetőség már egy sokkal torzabb családmódellet fog eredményezni. Borús jövőképként látok rá esélyt, hogy emiatt a családon belüli erőszakok száma is megnő. Az, hogy az emberek nem önszántukból, hanem kényszerből élnek egy háztartásban véleményem szerint messze nem egészséges. Nem értek egyet azzal, hogy a támogatásoknak feltétele a házasság és válás esetén elesnek ezektől és még büntetést is kell fizetni. Mivel az intézkedések célja, hogy Magyarország népességének legyen utánpótlása ezért a válás nem kellene, hogy szerződésbontó tényező legyen. Főleg abban az esetben, ha már a vállalt gyerekszámot elérték. Amellett, hogy mindenki azt szeretné, hogy a gyermekek ne csonka családban nőjenek fel, én úgy gondolom, hogy sokkal fontosabb az, hogy egy harmonikus, békés és szeretetteljes környezetben tudjanak együtt élni. Ellenkező esetben, ha a külső tényezők kényszere miatt maradnak együtt, nem fognak tudni ideális környezetet biztosítani sem a gyermekeknek sem pedig saját maguknak.

Végző soron minden intézkedés a jó ügyet szolgálná és azért született, hogy segítse azokat, akiknek szüksége van rá, de összességében nem mindenkihez ér el és hosszú távon, a pozitív hatások mellett olyan dolgokat is befolyásolhat, amivel nem számoltak a támogatást felvevő személyek. Mivel nagyon frissen bevezetett támogatásokról van szó, elképzelhetőnek tartom, hogy később, ha nagyobb igény van rá akkor módosíthatnak rajtuk vagy engedhetnek a feltételeken. Összehasonlítva, hogy mekkora támogatáshoz jutnak egy összegben a családot tervezők vagy családos emberek, akkor ahhoz képest a havi juttatások, mint a családi pótlék vagy a GYES a véleményem szerint nagyon alacsony. Ezért összevetve a támogatások mértéke nagyon egyenlőtlen. Mert még úgy is, hogy a babaváró hitelnek például nincsenek nagy feltételei, és egy ideális helyzetben könnyen kapott támogatás, rengeteg ember van, aki egyedül neveli a gyermekét és ezáltal nem jogosult a juttatásokra. Vagy azért, mert elvált, vagy mert

egyedüli döntés volt megtartani a gyermeket. Egyedülálló szülőknek például kivételesen nehéz helyzetük van és nekik még kevesebb támogatás jut, mint annak, aki házasságban él. Az én nézőpontom szerint őket is megilletné a családvédelmi akcióterv támogatásai. Az, hogy bejelentett munkaviszonya legyen annak, aki pályázik a támogatásokra, az természetesen szerintem is alapvető. Sőt. Azzal, ha meghosszabbítanák az eddigi munkaviszonyt, akkor biztosabb lenne, hogy olyan helyre kerül a támogatás, ahol egyébként sem lenne gond a törlesztőrészlet fizetése. Stabil munkahely nélkül nem gondolom felelősségteljesnek a gyermekvállalást, támogatással vagy anélkül. Ezek a juttatások vitán felül hatalmas összegek egy átlagember számára. Mindazonáltal, ha azt nézzük, hogy mennyibe kerül felnevelni egy gyereket, akkor ezek a támogatások csak egy bizonyos ideig és területen tudnak valódi segítségként működni. Az, hogy az emberek csak azért vállalnak be plusz egy vagy kettő gyermeket, akit egyébként nem biztos, hogy szerettek volna mert akkor több pénzhez juthatnak ezáltal, akkor az mindenképpen elgondolkodtató. Az állam jelenleg arra próbálja ösztönözni az embereket, hogy minél több gyermeket vállaljanak akkor is, ha a körülményei nem adottak hozzá és ezt nem biztos, hogy minden ember helyesen fogja mérlegelni. Az egyedi elbírálás lehetősége sokkal szélesebb körben és mindenki számára egyenlőbb feltételekkel tudná segíteni a családokat. Mert nem minden esetben jutnak e az arra igazán rászorulóknak.

6 PRIMER KUTATÁS

A szekunder kutatás mellett elvégeztem egy primer kutatást, amelyben a gyermekvállalási hajlandóság mellett azt próbáltam megtudni, hogy az emberek mennyire vannak tisztában a magyar kormány által kínált családpolitikai támogatásokkal. Kit mennyire befolyásolnak az intézkedések a családalapításban, illetve, hogy hányan vették igénybe és milyen célból. A szekunder kutatás nem tartalmaz minden szükséges információt és nem feltétlen naprakész. Ezért éreztem szükségét a primer kutatásnak. A primer kutatás során pedig mi magunknak szerezzük meg az információkat az alanyoktól akár személyesen, akár online módon (pl. mélyinterjú, kérdőív). Vannak kvalitatív és kvantitatív jellegű kutatások. Az előbbi általában mélyebb, összetettebb kutatásokat igényelnek és így az általuk nyert információ részletesebb. Egy kisebb minta alapján következtethetünk olyan adatokra, amik nem számszerűsíthetők. A kvantitatív kutatásnál pedig magas mintaszámmal dolgozunk ki számszerűsített adatokat. Az emberi viselkedést kiszámíthatónak és mérhetőnek veszik, melyeket statisztikai módszerekkel elemeznek. (Csépanyi, 2016)

Dolgozatomhoz egy kérdőíves kutatást készítettem, amelyhez hólabda elvet alkalmaztam. A közösségi oldalakon igyekeztem minél több emberhez, minél szélesebb körben eljuttatni. Alternatív, szelektív és skálakérdéseket felhasználva. Ennek hátránya, hogy korlátozottan általánosítható és így nem feltétlenül lesz reprezentatív a társadalmunkra nézve, de talán szemléletes példa tud lenni a dolgozatom témájának megerősítésében. A válaszadók legnagyobb része 25 és 40 éves kor között van (56,2%), tehát a támogatásokra életkor szempontjából jogosultak lennének. A második legnagyobb életkor kategória pedig a 18 és 25 éves korcsoportot foglalja magában (31,4%). A legkevesebb arányban az 55 év fölöttiek töltötték ki a kérdőívet (4,8%). A lakhely szerinti eloszlás már sokkal vegyesebb. Legnagyobb létszámban, közel a kitöltők fele a fővárosban él, második legnagyobb városban és megyeszékhelyen. Faluban vagy kis lélekszámú községben csupán a válaszadók 16,2%-a él. A megkérdezettek fele érettségivel rendelkezik, mint legmagasabb iskolai végzettség, és 46,2%-uk diplomával. A szakmunkás végzettség vagy a 8 általánost végzők száma elenyésző. A két csoport nem teszi ki a 4%-ot a teljes megkérdezettek számából. Miután nagyjából sikerült beazonosítani a válaszadókat, rátértem a dolgozatom témájához kapcsolódó kérdésekre. A következő kérdésekben 1-től 5-ig tudják majd jelölni a válaszukat, ahol az 1-es a legrosszabb az 5-ös pedig a legjobb lehetőség. Első kérdésem az volt, hogy mennyire vannak tisztában a jelenleg érvényben lévő támogatásokról, mint például a CSOK, babaváró hitel, GYED, GYES.

Közel a fele, vagyis a válaszadók 44%-a 4-es vagy 5-ös értékelést adott. A súlyozott átlag (3,27) is azt mutatja, hogy a megkérdezettek inkább tisztába vannak a jelenlegi ellátásokkal. A következő kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy a válaszadók mennyire elégedettek a pénzügyi családtámogatási juttatásokkal. A megkérdezettek közül a legtöbben közepesen értékelték és a válaszadók 42%-a értékelte 1-esre vagy 2-esre. A súlyozott átlag 2,72 volt. Majd nem csak a támogatásokat figyelembe véve, érdeklődtem a megkérdezetteknél, hogy mennyire tartják megfelelőnek a körülményeket Magyarországon ahhoz, hogy gyermeket vállaljanak. Itt leginkább a dolgozatomban korábban említett, sok tényezőssé válnak kíváncsi. Arra, hogy a gyermekvállalási hajlandóságot rengeteg különböző körülmény alakítja. A kérdésem az volt, hogy mennyire tartják kedvezőnek a körülményeket Magyarországon a gyermekvállaláshoz. A válaszadók 58%-a értékelte 1-esre vagy 2-esre. Az előző kérdésemből következik az, hogy ha nem elégedettek, akkor mik azok a területek, amelyeken, ha pozitív változás menne végbe, szívesebben alapítana családot. Itt több választ is meg tudtak jelölni, illetve az általam feltett választási lehetőségeken kívül volt lehetőség egyéni opcióra is. A válaszadók 4,9%-a mindennel elégedett. 8,7%-a választotta azt a lehetőséget, hogy bármi is változna akkor sem vállalna gyermeket. 23,3% mondta azt, hogy szívesebben vállalna gyermeket, ha a támogatások feltételei enyhébbek lennének. Ebből arra következtethetünk, hogy valamilyen oknál fogva nem jogosult a támogatásra, ezért nem is mer belevágni. 35,9% válaszolt úgy, hogyha magasabb összegű támogatások hiánya miatt nem érzi ideálisnak a körülményeket. 66%-a a megkérdezetteknek azt az opciót választotta, hogy a munkalehetőségek, illetve a munkakörök helyzete teszi kedvezőtlené a helyzetet a gyermekvállaláshoz. A megkérdezettek 67%-a válaszolt úgy, hogy az oktatási intézmények (mint a bölcsőde, óvoda vagy az iskola) javulásával vállalna gyermeket. Végül az előre megadott válaszlehetőségek közül, a megkérdezettek 74,8%-a mondta azt, hogy a magasabb jövedelem hiánya miatt nem érzi úgy, hogy gyermeket vállaljon. Mivel lehetett saját véleményét is írni, érkeztek egyéb opciók is erre a kérdésre. 1-1 ember mondta a következőket: a háborús és a vírushelyzet javulása, orvosi ellátás és a szülési körülmények javulása, egyenmű párok nem fogadhatnak örökbe és ezért nincs gyermeke, egészségügy javulása, közbiztonság helyzetének javulása. Volt olyan, aki az egyedülálló szülők helyzetét emelte ki. Azt írta, hogy az özvegy, vagy elvált szülők támogatása nagyon hiányos, és ezen a téren javulásra van szükség. Erre a kérdéskörre a dolgozatomban első fejezetemben én is kitértem. Feltehetően sokkal több embert érint ez, és a kutatásból nem következtethetünk erre, mivel csak 1 személy írta ezt, de nem is volt általam megadott opció. Érkezett egy olyan válasz is, hogy a kiszámíthatatlan politikai és gazdasági helyzet miatt nem vállal gyermeket, illetve az utolsó válasz ehhez kapcsolódik.

Miszerint az infláció csökkenésével biztosabbnak éreznék a helyzetét a családalapítás téren. A következő kérdésben felsoroltam 8 családtámogatást, és azt szerettem volna vizsgálni, hogy a megkérdezettek melyeket vették már igénybe. Itt is természetesen több választ is meg lehetett jelölni. Családi pótlékot 34,6%, GYED-et 23,1%, GYES-t 18,3%, a CSOK-ot 5,8%, a falusi CSOK-ot 1,9%, a babaváró hitelt 7,7%, az OTK-t 1% és az otthonfelújítási támogatást 1,9%-a jelölte be a válaszadókból. Mivel ez a kérdés mindenkire vonatkozott, volt olyan opció, hogy egyiket sem bármilyen okból is, és ezt a válaszadók 63,5%-a jelölte be. A következő kérdés arra vonatkozott, hogy kifejezetten ingatlan vásárláshoz, vagy építéshez felhasználták-e már bármilyen támogatást. A válaszadók 91,4%-a nemmel válaszolt és 8,6%-a igennel. Ez nem meglepő eredmény, mivel a korábban feltett kérdésben kevesen jelölték be azokat a támogatási formákat, amelyek az ingatlan vásárlásához nyújtanak. A következő kérdések csak azoknak jelent meg, akik az előzőben azt jelölték be, hogy igénybe vettek már bármilyen támogatást ingatlan vásárláshoz. Összesen 9 válasz érkezett ezekre a kérdésekre, ezért inkább számokban fejezem ki az eredményeket. 2 személy falusi CSOK-ot, 7 személy CSOK-ot, 3 személy pedig a babaváró hitelt jelölte meg. OTK-t nem vett igénybe a válaszadóim közül senki. Mivel az ingatlan szerzés a téma, arra voltam a továbbiakban kíváncsi, hogy a támogatással élve, változott-e a lakóhelye a válaszadóknak. 4-en kisebb településre költöztek. 2500 lakosnál kisebb lélekszámúra. 2-en nagyobb településre költöztek, városba, megyeszékhelyre, vagy a fővárosba. Végül 3 főnek nem változott meg ezzel a lakóhelye. A következő kérdés is csak azoknak jelent meg, akik ingatlanszerzés céljából igényeltek bármilyen támogatást. Mivel a babaváró kölcsön szabadfelhasználású, nem csak lakáscélra lehet fordítani. Engem még is érdekelt, hogy hányan használták erre. A kérdésem pedig az volt, hogy a hitelt lakáscélra igényelte-e. A 9 válaszadóból 4-en még nem igényelték ezt a támogatást, 2-en nem lakáscélra használták, 2-en lakáscélra és 1 fő volt, aki részben fordította csak lakáscélra kapott összeget. A CSOK támogatás esetében, mint már említettem, meglévő és vállalt gyerekekre is igénybe lehet venni a juttatást. Mivel a társadalmi hatása a támogatásoknak a gyerekszületés, arra voltam kíváncsi, hogy hányan vették fel még meg nem született gyerekekre az összeget. 4-en vették fel meglévő gyerekekre és 2-en vállalt gyerekekre. Ebből következik, hogy aki vállalt gyerekekre vette föl, hány gyerekekre pontosan. 3 ember 1 gyermeket vállalt, 1 ember vállalt 2-t és 1 ember vállalt 3 gyermeket, vagyis a legmagasabb összegű támogatást. Érdekelt továbbá az is ebben az esetben, hogy mennyire befolyásolta a vállalt gyerekszámot a támogatások mértéke. 6 embert egyáltalán nem befolyásolt, 2 embert kis mértékben és 1 ember gondolta úgy, hogy részben befolyásolta a döntésében. Szintén ide kapcsolódik az a kérdésem, hogy a házasságkötés időpontját befolyásolták-e a támogatások feltétele. 5 embert nem, 2 embert igen

és 2 ember mondta, hogy nem vonatkozik rá a kérdés. Mivel ez a kérdés azoknak is megjelent, akik ugyan igényeltek támogatást, de nem biztos, hogy ahhoz a támogatáshoz feltétel volt a házasság. Az utolsó kérdésem mindenkire vonatkozott. Arra voltam kíváncsi, hogy a megkérdezettek hányan nem vettek még igénybe semmilyen támogatást és miért. Ezt azért éreztem fontosnak, mivel nem a gyermekek hiánya lehet véleményem szerint az egyetlen ok arra, ha valaki nem él ezekkel a támogatásokkal. Itt is volt lehetőség több választ is megjelölni. A válaszadók 34,7%-a mondta azt, hogy azért nem vett igénybe semmilyen támogatást mert megoldott a lakhatása. 26,5% mondta azt, hogy a támogatások önmagukban nem elegendek ahhoz, hogy ingatlant vásároljanak. 27,6% válaszolt úgy, hogy azért nem igényelt még semmilyen támogatást, mert nem jogosult rá, vagyis nem felel meg valamely feltételnek. 15,3% mondta, hogy azért nem igényelt még semmilyen támogatást, mert nem mer ekkora kötelezettséget vállalni. 9,2%-a a válaszadóknak felelt úgy, hogy azért nem vett igénybe családtámogatást, mert nem szeretne gyermeket vállalni. Itt is lehetett egyéb opcióként saját választ írni. Ilyenek voltak például: nem aktuális még a gyerekvállalás, anyagilag nem engedheti meg magának, hogy bevállaljon ekkora törlesztőrészletet. Továbbá érkezett olyan válasz még, hogy drasztikusak az életkörülmények, valamint, hogy igényelte, de nem kapta meg.

Összességében ez a kutatás véleményem szerint nem reprezentálja a társadalmunk nézetét a családtámogatásokkal kapcsolatban, mivel a kitöltők nagyon alacsony aránya igényelt már támogatást, főleg a 2019 után bevezetett nagyobb pénzbeli juttatásokat. Azonban a kutatás során próbáltam arra is kitérni, hogy milyen körülmények vagy azok hiánya befolyásolja a döntését a gyerekvállaláshoz. A dolgozatom elején is említettem, hogy az én nézőpontom szerint, nem csak az anyagi javak megléte az egyetlen feltétele annak, hogy ideális legyen a környezet a családalapításra. A kutatásból látszik, hogy a kitöltők között is fontos szempont volt az iskolák helyzete, az egészségügyi ellátás vagy a munkahelyek és a fizetések minősége. Mivel a kitöltők nagy része 18 és 40 éves kor között van, a fővárosban élnek és nagy részüknek egyetemi végzettsége van, ezért én arra is tudnék következtetni, hogy egy viszonylag nyitott és modern felfogású válaszok érkeztek. Valamint, hogy a pénzbeli juttatások nem fogják nagy mértékben befolyásolni a gyerekvállalási kedvet. Mert aki szeretne gyermeket, annak nagy segítség tud lenni, de aki nem feltétlen, az viszont nem emiatt fogja meggondolni magát. Sokkal fontosabbnak tartják a gazdaság és az ország helyzetét. Ameddig azt nem érzik jól működőnek, nem mernek nyugodtan belevágni a családalapításba.

7 ÖSSZEGZÉS

A dolgozatomban próbáltam minden részletre kitérően elemezni a kormány ráhatását a népességszám csökkenésére és ennek megoldására. Arra a kérdésre keresve a választ, hogy mi az oka annak, hogy egyre kevesebb gyermek születik akár európai szinten is, de főleg Magyarországot tekintve. Mint már említettem korábban, véleményem szerint, számos tényező befolyásolhatja ezt. Az, hogy az összes kormány szociálpolitikájának meghatározó szerepe a családok és ezzel a gyermekszületések támogatása, az én állásponantom szerint is helytálló. Ebben a kérdéskörben nagyon nehéz elkülöníteni az egyén akaratát és annak közvetlen környezetét, illetve a társadalom és a gazdaság érdekét. Azzal, ha valaki családot alapít, közvetlenül a saját érdekeit és akaratát teljesíti, de mégis hatással van a társadalomra és a gazdaságra is. Mivel makro szinten a gyermekek születése és a népesség reprodukálása közös érdek, azért, hogy folyamatosan utánpótlása legyen az aktív munkaképes korosztálynak, ezért fontos, hogy támogatásban részesüljenek azok, akik ehhez hozzájárulnak. A gyermektelen emberek számára is lényeges, hogy folyamatos utánpótlás legyen a népességszámban, még ha csak közvetetten is. Azonban a gyermekszületést az én véleményem szerint a kormányok nem tudják befolyásolni. Csak a körülményeket tudnák igazítani hozzá. Azzal, hogy jól működő, élhető környezetet biztosítanak és emellett nyújtanak megfelelő családpolitikai intézkedéseket. Az én állásponantom, hogy az emberek nagy részét nem a pénzbeli juttatások befolyásolják ebben a témakörben. Továbbra is azt gondolom, hogy ezek csak kis mértékben vannak ráhatással a születendő gyermekek számára. Mindenkinek saját egyéni döntése, hogy vállal-e gyermeket. Céloztam rá, hogy ez a társadalom érdeke is, de még is azt gondolom, hogy amikor ez a döntés megszületik, akkor az egyén érdeke és akaratja vezérli a gyermeknemzés gondolatát, és nem a gazdaság fenntartása a fő motiváció. Ezt a nézőpontot nem szokták és véleményem szerint nem is kell mérlegelni. Mert hiába a közös felelősségvállalás, egy ekkora lépés helyes meghozatala, csak akkor lehetséges, ha a saját környezetünket és lehetőségeinket megfelelően mérlegeljük. Hatványozottan fontosnak gondolnám azt, hogy minden gyermek úgy, és olyan környezetbe születhessen meg, ahogy azt egy ideális élethelyzetbe megtervezik és ahogy azt minden gyermek megérdemelné. Szerető családi háttérrel és minden alapvető szükséglet hiánya nélkül. Ezek azok a feltételek, amelyeket sajnos véleményem szerint nem minden esetben adottak és ezért érzem nagyon fontosnak, hogy ne a kivételesen nagy egyszeri pénzösszegek befolyásolják ezt a folyamatot. Ahhoz, hogy a fent említett körülmények minél szélesebb körben teljesüljenek, véleményem szerint a társadalomnak egy sokkal felvilágosultabb

gondolkodásmóddal és felelősségteljesebb hozzáállással kellene működnie. Mivel akármilyen negatív is ezt kimondani, ez jelenleg nem teljesül és én azt gondolom, hogy részben emiatt is van ennyi, nehezebb körülmények között élő család. Mert olyan helyzetben vállalnak gyermeket felelőtlenül, ahol egyáltalán nem adottak az ideális körülmények. Az államnak sokkal nagyobb szerepet kellene vállalnia a körülmények megteremtésében. Egy erős és stabil gazdaság kiépítése és fenntartása mellett, szélesebb körben, nagyobb támogatással kellene szociális intézményeknek segíteni a családokat. Továbbá kifejezetten nagy figyelmet szentelnék a szexuális felvilágosítás fontosságára, a gyermeknemzés módszertanára, ezen kívül az államnak kötelessége lenne, hogy a védekezés és fogamzásgátlás lehetőségei elérhetőbbé váljanak, főleg nehezebb sorsú fiatalok számára. Bár a népesség utánpótlására megoldás a felelőtlen és meggondolatlan gyermekvállalás, azonban az én nézőpontom szerint a gazdaságnak és a társadalomnak fenntarthatósága érdekében semmiképp. Ez már az emberek felelőssége is. Ráerőszakolni semmilyen módon nem lehetne senkit arra, hogy vállaljon vagy ne vállaljon gyermeket, mert mint már említettem ez az alapvető emberi jogok közé tartozik. A kormány részéről én azt látnám észszerű megoldásnak, ha támogatnák az embereket a felelős döntés meghozatalában és az oda vezető úton, valamint folytassák a már eddig is létező családtámogatási kedvezmények további folyósítását. Azonban a támogatások mértékét is változtatnám. Ahogy korábban is említettem, a havi támogatásokat aránytalanul kevésnek látom ahhoz képest, hogy egyszeri juttatásként mekkora pénzösszeghez tudnak jutni az arra jogosultak főleg ingatlanvásárlánál. Azoknak, akik szerényebb körülmények közt vállalnak gyereket fontosabb lenne a mindennapi megélhetéshez a magasabb rendszeres támogatás, mint az egyszeri nagy összeg, amire vagy jogosultak, vagy nem. Azt gondolom, hogy a támogatásokat akár egyedi elbírálás alapján oszthatná az állam, hogy olyan segítséget tudjanak biztosítani a társadalom számára, ami amellet, hogy egy bizonyos, legfőképp rászoruló rétegnek valódi segítséget nyújt a gyerekneveléshez szükséges körülmények előkészítésére, addig a jobb anyagi helyzetben lévő, családalapításon gondolkodó párok számára szánt támogatásd egy részét fordíthatná az oktatás fejlesztésére, ezáltal hosszútávon kínál lehetőséget az országnak a társadalom gondolkodásmódjának fejlesztésére. Kitértem arra is, hogy az egyedülálló szülőknek kivételesen nehéz helyzete van. Mert a 2019 után bevezetett támogatásokra a családi állapotuk miatt nem jogosultak, pedig egyedülálló szülőként egyébként is sokkal nehezebb helyzetük van, mint azoknak, akik közösen osztoznak a feladatokon és költségeken a házastársukkal. Egy főre hárul a család fenntartása és a gyerek nevelése is, ami egy ideális családmódelben is nehéz feladat. A házasság alapvetően a keresztény hagyományokra épül, melyben a válás régebben nem volt opció, azonban mostanra kevésbé

szigorúan követik ezt az elvet melynek oka többek között az egyén szerepének felerősödése. Ebben a témában is végeztem kutatást és kiderült, hogy manapság sokkal több a válás, mint pár évtizeddel ezelőtt. Számomra ez azt jelenti, hogy bár az emberek szeretnék házastársi kapcsolatban lenni, viszont, ha nem megfelelően működik, könnyebben válnak el, mert már nem köti le őket a társadalmi konzervatív felfogás ezen a téren. Mivel a nagyobb pénzösszegű támogatások egyik feltétele a házasság, ezért még könnyebben és sokkal inkább elhamarkodva lépnek házasságba az emberek. Azonban, ezeknek a támogatásoknak nem csak a házasság megkötése a feltétele, hanem az utána való tartós együttélés is a gyerek megszületése mellett, ezért véleményem szerint ez azt eredményezheti, hogy olyan emberek fognak együtt élni életvitelszerűen, akik lehet, hogy már saját akaratukból máshogy tennének, de nem akarnak pénzbüntetést fizetni. Ezek a helyzetek semmilyen szempontból nem lesznek egészségesek a benne élők számára, továbbá a gyermekek számára is hosszútávú lelki traumát tudnak okozni ezzel. Magyarországon az oktatási intézmények ingyenesek és ez szerintem nagyon kedvező. Minden intézkedés, amit hoznak a családok megsegítésére hasznos és fontos. Sajnos olyan rendszer, vagy támogatás, amely minden család számára megfelelő lenne, véleményem szerint nem lesz. Ezért tartanám fontosnak az egyedi elbírálást, mivel rengeteg különböző helyzet van, amiben nem lehet egy általános szabály szerint bírálni, ahhoz, hogy mindenki számára biztosított legyen a maximális segítség.

8 IRODALOMJEGYZÉK

1. Australian Government (é.n.): Services Australia., Parental leave pay
<https://www.servicesaustralia.gov.au/parental-leave-pay> (letöltve: 2022.03.26)
2. Bankmonitor (2021): 5 tévhit a Babaváró hitel kamatával, díjával kapcsolatban
<https://bankmonitor.hu/cikk/5-tevhit-a-babavaro-hitel-kamataval,dijaval-kepcsolatban/>
(letöltve: 2022.04.10.)
3. Bankmonitor (2022): Nem születik gyerek? Komoly büntetésre számíthatsz Babaváró hitelnél
<https://bankmonitor.hu/cikk/nem-szuletik-gyerek-komoly-buntetesre-szamithatsz-babavaro-hitelnel/> (letöltve: 2022.04.10.)
4. CSÉPÁNYI, Zsolt (2016): Kutatásmódszertana. KomMédia Tanszék, Oktatási segédanyag.
5. European Commission (2017): Magyarország: Általános iskolai oktatás szervezeti keretei
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-single-structure-education-12_hu (letöltve: 2022.03.12.)
6. European Commission (2021): Magyarország: Az oktatási rendszer alapvető statisztikai adatai
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/statistics-organisation-and-governance-35_hu (letöltve: 2022.03.12.)
7. Európa Unió (2010): Az „Európa 2030” projekt., Kihívások és lehetőségek, A bölcsék tanácsának jelentése az Európai Tanácsnak az EU jövőjéről 2030-ig.
doi:10.2860/97129 <https://www.consilium.europa.eu/media/30764/qc3210249huc.pdf>
8. Európai Unió (é.n.): https://europa.eu/youreurope/citizens/work/unemployment-and-benefits/family-benefits/index_hu.htm (letöltve: 2022. 03. 28.)
9. GÁBOS, András (2004): Egy egységes családpolitika kialakulásának esélye az Európai Unióban
http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:xXyuq_zYhxUJ:scholar.google.com/+egy%C3%BClt+kir%C3%A1lys%C3%A1g+csal%C3%A1dpolitika&hl=hu&as_sdt=0,5
10. GÁBOS, András (2005): A magyar családtámogatási rendszer termékenység hatásai [Ph.D. értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék]. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/79/1/gabos_andras.pdf
11. Gov.uk (é.n.) <https://www.gov.uk/tax-free-childcare> (letöltve: 2022.03.15.)

12. G7.hu (2022): Házásoknak kedvez a szakpolitika, és ez meg is látszik a házassodási kedv növekedésén <https://g7.hu/élet/20220214/a-hazasoknak-kedvez-a-szakpolitika-es-ez-meg-is-latszik-a-hazasodasi-kedv-novekedesen/> (letöltve: 2022.04.01.)
13. KAPITÁNY, Balázs (2013): A Ratkó-korszak. Korfa népesedési hírlevél, 13. évf., 3. szám.
14. KONRÁD, Flóra (2021): Születésszabályozás. Fogamzásgátlás, abortusz, szexuális nevelés. Művelődéstudomány-, Tudomány- és Orvostörténeti Folyóirat, 11(22), 465-495, 10.17107/KH.2021.22.465-495
15. Korfa (2020): Népesedési hírlevél., A növekvő házassodási kedv 2010 után Magyarországon. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
16. Központi Statisztikai Hivatal (2005): Lakásviszonyok az ezredfordulón ISBN 963 215 807 5 <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/lakviszezr.pdf>
17. Központi Statisztikai Hivatal (2021): Házasságkötések főbb mutatói https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0016.html
18. Központi Statisztikai Hivatal (2021): Válások főbb mutatói https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0019.html
19. Központi Statisztikai Hivatal (2021): Egy lakás átlagos ára régió és településtípus szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/lak/hu/lak0024.html
20. Központi Statisztikai Hivatal (é.n.): Népeség, népmozgalom (1900-) https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001b.html
21. Központi Statisztikai Hivatal (é.n.): A születések és a termékenység irányzatai és demográfiai jellemzői https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/szuletesek_termekenyseg/index.html
22. L. RÉDEI, Mária (é.n.): Migráció az ezredfordulón <https://docplayer.hu/16362610-8-ausztralia-l-abra-a-nepesseg-novekedesenek-osszetevoi.html>
23. Magyar Állampapír (é.n.): Babakötvény <https://www.allampapir.hu/allampapirok/BABA/> (letöltve: 2022.03.06.)
24. NAGY, Adrienn - NAGY, Zsolt – TÍMÁR, Balázs - VASS-VÖLGYI, Erika Anna & SZABÓ, Béla (2020): Elemzés családpolitika. Állami számvevőszék. Budapest, EL-2924-011/2020.
25. Nemzeti Adó és Vámhivatal (2021): Szja visszatérítés., Tudnivalók röviden., rendkívüli adó-visszatérítés a gyermekes családoknak <https://nav.gov.hu/ado/szja/szja-visszaterites/tudnivalok-roviden> (letöltve: 2022.03.05.)

26. NHS (é.n.): Maternity and paternity benefits and leave
<https://www.nhs.uk/pregnancy/finding-out/maternity-and-paternity-benefits-and-leave/> (letöltve: 2022.03.15.)
27. Pénzcentrum (2020): Sorban állnak az ingyenmilliókért a magyarok: egyre többen mondják ki a bűvös szót <https://www.penzcentrum.hu/hitel/20200430/sorban-allnak-az-ingyenmilliokert-a-magyarok-egyre-tobben-mondjak-ki-a-buvos-szot-1094268> (letöltve: 2022.04.01.)
28. Pénzcentrum (2021): <https://www.penzcentrum.hu/karrier/20210112/szulesi-szabadsag-2021-szulesi-szabadsag-kalkulator-a-szulesi-szabadsag-idotartama-1109042> (letöltve: 2022.03.06.)
29. Portfolio (2021): Gyes 2021 <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20211023/gyes-2021-mikor-emelkedik-es-mit-kell-tudni-a-gyermekgondozast-segito-ellatas-felteteleiről-igényleseről-es-összegeiről-506672> (letöltve: 2022.03.12.)
30. Portfolio (2022): Valósággal felrobbant a lakosságszám ezeken a településeken <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20220220/valosaggal-felrobbant-a-lakossagszam-ezeken-a-telepuleseken-526891> (letöltve: 2022.04.15.)
31. SOMLAI, Péter (é.n.): Együttélés és családmodell a magyar társadalomban https://www.fszek.hu/uploads/fRf_zUAYx5PAyhSfPsGfjRiMp66kfuyA.pdf
32. The australian parenting website (é.n.) <https://raisingchildren.net.au/grown-ups/family-life/managing-money/government-payments> (letöltve: 2022.03.26.)
33. UK Government (é.n.): Az Egyesült Királyság pont-alapú bevándorlási rendszere: Tájékoztató az Európai Unióból érkező látogatók számára
34. VERLUISE, Pierre (é.n.): Demográfiai kihívás az Európai Unióban <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2011/04/verluise.pdf>
35. VIDA, Cecília (2019): A családtámogatások rendszere Magyarországon. Állami számvevőszék. Budapest, EL-1578-002/2019.

9 ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Születések és halálozások száma Magyarországon: Központi Statisztikai Hivatal (é.n.): A születések és a termékenység irányzatai és demográfiai jellemzői https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/szuletések_termékenység/index.html
2. ábra: Családpolitikai költségvetési előirányzatok változása 2010-2018 (adatok milliárd forintban): VIDA, Cecília (2019): A családtámogatások rendszere Magyarországon. Állami számvevőszék. Budapest, EL-1578-002/2019.
3. ábra: A családtámogatási ellátások értékének változása 2000. évhez képest, (2000=100%): VIDA, Cecília (2019): A családtámogatások rendszere Magyarországon. Állami számvevőszék. Budapest, EL-1578-002/2019.
4. ábra: Éves népességváltozás: Australian Bureau of Statistics (é.n.) National, state and territory population <https://www.abs.gov.au/statistics/people/population/national-state-and-territory-population/latest-release> (letöltve:2022.03.27.)
5. ábra: Teljes termékenységi arányszámok az Európai Unióban 2010-re vonatkozó előreszámítás: VERLUISE, Pierre (é.n.): Demográfiai kihívás az Európai Unióban <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2011/04/verluise.pdf>
6. ábra: 1000 lakosra jutó házasságkötések száma 1940-2019: saját szerkesztés., Központi Statisztikai Hivatal (é.n.): Házasságkötések, válások https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0015.html (letöltve: 2022.03.20.)
7. ábra: Házasságkötések száma havi bontásban. Pénzcentrum (2020): Sorban állnak az ingyenmilliókért a magyarok: egyre többen mondják ki a bűvös szót <https://www.penzcentrum.hu/hitel/20200430/sorban-allnak-az-ingyenmilliokert-a-magyarok-egyre-tobben-mondjak-ki-a-buvos-szot-1094268> (letöltve: 2022.04.01.)

10 MELLÉKLET

1. Hány éves vagy?

- 18-25
- 25-40
- 40-55
- 55-

2. Hol laksz?

- Főváros
- Megyeszékhely
- Város
- Falu vagy község

3. Legmagasabb iskolai végzettséged?

- 8 általános
- Szakmunkás végzettség
- Középiskolai érettségi
- Egyetem vagy főiskola

4. Mennyire vagy tisztában a jelenlegi családtámogatási ellátásokkal? (pl.: családi pótlék, GYED, GYES, CSOK vagy falusi CSOK, Babaváró hitel, OTK,)*

Egyáltalán nem (1)	2	3	4	Teljes mértékben (5)
-----------------------	---	---	---	----------------------------

5. Mennyire vagy elégedett a magyarországi pénzbeli családtámogatásokkal?

Egyáltalán nem (1)	2	3	4	Teljes mértékben (5)
-----------------------	---	---	---	----------------------------

6. Mennyire tartod kedvezőnek a körülményeket Magyarországon ahhoz, hogy gyereket vállalj?

Egyáltalán nem (1)	2	3	4	Teljes mértékben (5)
-----------------------	---	---	---	----------------------------

7. Mely területén érzed szükségesnek a változást ahhoz, hogy gyermeket vállalj?
Több választ is megjelölhetsz.

- Mindennel elégedett vagyok
- Magasabb összegű támogatások lehetősége
- Támogatások feltételeinek enyhítése
- Bölcsödei, óvodai és iskolai helyzet javulása
- Munkalehetőség, munkakörülmények javulása
- Magasabb jövedelem biztosítása
- Bármi változhat, akkor sem vállalom gyereket
- Egyéb:

8.A következő támogatások közül melyiket vetted már igénybe? Több választ is megjelölhetsz.

- Családi pótlék
- GYED- gyermekgondozási díj
- GYES-gyermekgondozást segítő ellátás
- CSOK-családi otthonteremtési kedvezmény
- Falusi CSOK
- Babaváró hitel
- OTK-otthonteremtő kamattámogatott hitel
- Otthonfelújítási támogatás
- Egyiket sem

9.Vettél-e igénybe ingatlanvásárláshoz vagy építéshez támogatást?

- igen
- nem

10.Melyik támogatást vetted igénybe? Több választ is megjelölhetsz.

- Falusi CSOK
- CSOK
- Babaváró hitel
- OTK

11.A támogatás mellett vásárolt ingatlannál megváltozott a lakóhelyed?

- igen, elköltöztem egy kisebb településre (2500 lakosnál kisebb lélekszámú)
- igen, elköltöztem egy nagyobb településre (városba, megyeszékhelyre, fővárosba)
- nem, ugyanott vásároltam/építettem ingatlant, ahol eddig is éltem

12.Ha szabadfelhasználású babaváró hitelt igényeltél, azt lakáscélra igényelted?

- igen
- nem
- csak részben
- nem igényeltem

13.Ha CSOK-ot igényeltél, meglévő vagy vállalt gyerekre?

- meglévő gyerekre
- vállalt gyerekre

- meglévő és vállalt gyerekre
- nem igényeltem

14. Ha gyermeket vállaltál, hány gyermeket?

- 1
- 2
- 3 vagy több
- nem vállaltam

15. Mennyire befolyásolta a vállalt gyermek számát a támogatások mértéke?

Egyáltalán nem (1)	2	3	4	Teljes mértékben (5)
-----------------------	---	---	---	----------------------------

16. A házasságkötés időpontját befolyásolta a támogatások feltétele?

- igen
- nem
- nem igaz rám

17. Ha nem vettél igénybe ilyen támogatást mi volt az oka? Több választ is megjelölhetsz.

- Megoldott a lakhatásom
- Csak a támogatás nem elég egy vásárláshoz
- Nem felelek meg valamelyik feltételnek
- Nem merek kötelezettséget vállalni
- Egyáltalán nem akarok gyereket
- igényeltem támogatást, nem vonatkozik rám
- Egyéb:

NYILATKOZAT

Alulírott FUHÁSZ JUDIT büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2022 év 04 hónap 29 nap

Fuhász Judit
.....
hallgató aláírása